

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
«Η ΜΕΛΕΤΗ ΚΑΙ Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ (ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟ ΡΟΛΟ ΤΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ)»

ΣΙΑΦΗ ΑΝΔΡΙΑΝΑ

ΕΠΟΠΤΕΥΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΑΝΤΩΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ

ΠΑΤΡΑ, 2012

«Θέλετε να ευδοκιμήσει το σχολείο σας; Πρέπει ν' αρχίσετε από το να καταστήσετε Βιβλιοθήκη καλήν και πλούσιαν, ανάγκη δεν είναι να κάμετε παρευθύς τοιαύτην, ανάγκη όμως είναι ν' αρχίσετε»

Αδαμάντιος Κοραΐς

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η έννοια της κλασικής βιβλιοθήκης οι υπηρεσίες της καθώς και οι υπηρεσίες της.

Στο δεύτερο κεφάλαιο περιγράφεται ο δανεισμός στις ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες. Αναλύεται η διαδικασία δανεισμού καθώς και η μέθοδος συνεργασίας βιβλιοθηκών καθώς και το όφελος από την αξιοποίηση του δικτύου διαδανεισμού.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναπτύσσετε η έννοια της ψηφιακής βιβλιοθήκης, τα πλεονεκτήματα της, τα μειονεκτήματα και η διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις δημιουργίας και διαχείρισης ψηφιακών βιβλιοθηκών, οι προϋποθέσεις δημιουργίας καθώς και η τυπική δομή του υποσυστήματος διαχείρισης πόρων ψηφιακής βιβλιοθήκης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο αναπτύσσετε η *standardized usage statistics harvesting initiative (sushi)* για τη σύγχρονη βιβλιοθήκη ενώ στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζονται κάποιες από τις σημαντικότερες ελληνικές ψηφιακές βιβλιοθήκες.

Στο έβδομο κεφάλαιο παρουσιάζεται πρωτογενής έρευνα που πραγματοποιήθηκε στους βιβλιοθηκονόμους του ΤΕΙ Πάτρας..

Τέλος παρατίθενται συμπεράσματα, σχετική βιβλιογραφία και διαδικτυακές πηγές.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ	11
ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	11
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	11
1.2 ΕΙΔΗ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	11
1.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.....	13
1.4 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.....	13
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	16
Ο ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ	16
2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	16
2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	16
2.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ	16
2.4 ΑΝΑΓΚΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΥ	17
2.5 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ	18
2.6 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ	19
2.7 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ.....	20
2.8 ΟΦΕΛΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΥ ...	20
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	21
ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.....	21
3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	21
3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ.....	24
3.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	25
3.4 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	26
3.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	30
ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	30
4.1 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ	30
4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	32
4.3 ΤΥΠΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ	34

4.4 ΤΥΠΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΡΩΝ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ.....	35
4.5 Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΙΑΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	42
STANDARDIZED USAGE STATISTICS HARVESTING INITIATIVE (SUSHI) ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ	42
5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	42
5.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ SUSHI	43
5.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ SUSHI	46
5.4 ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ	47
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6.....	48
ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ.....	48
6.1 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ	48
6.2 «ΑΡΤΕΜΙΣ»	49
6.3 «ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΣ».....	50
6.4 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ.....	50
6.5 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ.....	51
6.6 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ	56
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7.....	58
ΕΡΕΥΝΑ	58
ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΥΣ.....	58
7.1 ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	58
7.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ	59
7.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ	60
7.4 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ	63
7.5 ΔΕΙΓΜΑ	63
7.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ	64
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....	68
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	70
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	72

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι βιβλιοθήκες αποτελούν σημαντικό κρίκο στην αλυσίδα της επικοινωνίας των ανθρώπων. Στα παλιά χρόνια, η γνώση καταγραφόταν στο μυαλό ατόμων που γινόταν κατά κάποιο τρόπο οι θεματοφύλακές της και οι γέφυρες μετάδοσής της από τη μια γενιά στην άλλη, ή ανάμεσα σε αυτούς που γεννούσαν τις ιδέες από τη μια μεριά, και σε αυτούς που είχαν ανάγκη από την άλλη.

Το ποσό των πληροφοριών, που μπορεί να περάσει με τον τρόπο αυτό, είναι περιορισμένο. Η κοινωνία άρχισε να προχωρά, όταν οι διαφορών ειδών πληροφορίες άρχισαν να καταγράφονται σε μορφές σχετικής διάρκειας και θα μπορούσαν έτσι να αντικαταστήσουν τον ζωντανό «σοφό άνθρωπο». Η καταγραμμένη γνώση άρχισε να συγκεντρώνεται και να φυλάγεται με φροντίδα. Αντί για την ατομική αποθήκευση των γνώσεων, έχουμε τώρα την συλλογική αποθήκη. Αντί για τον ζωντανό σοφό άνθρωπο, έχουμε την βιβλιοθήκη. Οι βιβλιοθήκες, επομένως, είναι η συλλογική μορφή της κοινωνίας. Όσο οι γνώσεις με το πέρασμα του χρόνου πολλαπλασιάζονταν, τόσο η αξία των βιβλιοθηκών μεγάλωνε.

Στις μέρες μας, η ποσότητα των επιστημονικών πληροφοριών είναι τόση, ώστε κανένας επιστήμονας δεν μπορεί πια να παρακολουθήσει ούτε ένα ελάχιστο κλάσμα τους. Είναι φανερό λοιπόν ότι ο ρόλος της βιβλιοθήκης είναι τόσο σημαντικός, ώστε μπορούμε να πούμε ότι μια κοινωνία σήμερα δεν μπορεί να ζήσει χωρίς βιβλιοθήκες.

Η πολιτιστική δύναμη του βιβλίου, της βιβλιοθήκης, της μόρφωσης είναι στενά δεμένη με την μορφή και την πορεία της πολιτικής, οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ανάπτυξης κάθε χώρας. Και αλάνθαστα κριτήρια του πολιτισμού της είναι οι βιβλιοθήκες και τα βιβλία τους. Η πρόοδος της ανθρωπότητας, η αλματική εξέλιξη σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, τα παγκόσμια σύγχρονα γεγονότα επιβάλλουν στον άνθρωπο μια συνεχή ενημέρωση και ανανέωση των παλιών γνώσεών του, για να υπάρξει δημιουργικά ή έστω ομαλά μέσα στο κοινωνικό σύνολο. Η βιβλιοθήκη περιλαμβάνει την κάθε εποχή σε όλο της το φάσμα. Καταγράφει σε συνέχεια την ανθρώπινη ιστορία και δένει αλυσιδωτά τις γνώσεις της μιας με την άλλη

εποχή, διατηρώντας την συνοχή της ανθρώπινης συνείδησης. Αλλά, όχι μόνο αυτό. Το να επιστρέφει κανένας και να γνωρίζει το παρελθόν του ανθρώπου και την εξέλιξή του, δίνει έκταση και βάθος στην μόρφωσή του. Για τον λόγο αυτό, οι παλιές εκδόσεις, και όχι μόνο η σύγχρονη και τρέχουσα πληροφόρηση, είναι υψίστης σημασίας για τη διατήρηση της πνευματικής προσωπικότητας, για το γεφύρωμα του παρελθόντος με το παρόν και για την διαμόρφωση του μέλλοντος. Η καταγραμμένη κληρονομιά, όπως αυτή αντιπροσωπεύεται και εκφράζεται μέσα από τις σελίδες μιας παλιάς, ή ακόμη περισσότερο, σπάνιας έκδοσης, αποτελεί το κύριο μέρος της μνήμης των ανθρώπων και αντανακλά στην ποικιλία των ανθρώπων, των γλωσσών και των πολιτισμών.

Προσπαθώντας να αναζητήσουμε τις απαρχές της συγκρότησης και της δημιουργίας μιας βιβλιοθήκης, είναι αναγκαίο να ανατρέξουμε στην αρχαιότητα, στην ελληνιστική, βυζαντινή και μεταβυζαντινή περίοδο και να αναπλάσουμε, μέσα από γραπτές πηγές που έχουν διασωθεί, τον ρόλο των δωρεών στην επίτευξη του σκοπού αυτού.

Η πρώτη βιβλιοθήκη που δημιουργήθηκε αποκλειστικά από δωρεά ήταν η γνωστή και φημισμένη Βιβλιοθήκη του Λυκείου του Αριστοτέλη, η οποία αποτέλεσε αργότερα στην ελληνιστική εποχή τον βασικό πυρήνα της Βιβλιοθήκης της Αλεξάνδρειας επί εποχής Πτολεμαίων. Το στοιχείο, όμως, της δωρεάς γίνεται ιδιαίτερα εμφανές στην ελληνιστική εποχή σε μια κατηγορίας βιβλιοθηκών, στις Βιβλιοθήκες των Γυμνασίων. Μια τέτοια βιβλιοθήκη ήταν, σύμφωνα με τον Πausανία, το Πτολεμαίον στην Αθήνα, το οποίο μαρτυρείται και από τον Κικέρωνα. Επρόκειτο για μια δωρεά ενός αιγυπτίου βασιλιά, ο οποίος πιθανώς να ήταν ο Πτολεμαίος Στ΄ ο φιλομήτωρ. Από επιγραφές του 2ου – 1ου αιώνα π.Χ. γνωρίζουμε ότι μεταξύ των βιβλίων που συγκεντρώνονταν με τον τρόπο αυτό, αντιπροσωπεύονταν έργα του Ευριπίδη και η Ηλιάδα του Ομήρου. Στον Πειραιά, στο επίγειο της Αθήνας, βρέθηκε ένα μεγαλύτερο απόσπασμα επιγραφής από την εποχή γύρω στα 100 π.Χ., το οποίο παρασταίνει το τμήμα ενός καταλόγου βιβλίων. Φυσικά εδώ δεν πρόκειται για έναν κατάλογο με την σύγχρονη έννοια προς υπόδειξη και ανεύρεση των βιβλίων σε μια βιβλιοθήκη, αλλά καθ' όλα τα φαινόμενα, πρόκειται για ένα ντοκουμέντο δωρεάς που είχε επικολληθεί στο κτίριο της βιβλιοθήκης. Παρόμοια αποσπάσματα επιγραφών που μαρτυρούν δωρεές για

την δημιουργία Γυμνασιακών Βιβλιοθηκών την ελληνιστική περίοδο έχουμε στην Ρόδο, την Κω, όπου στην τελευταία κάποιος Διοκλής μαζί με τον γιο του τον Απολλόδωρο δώρισαν τον χώρο της βιβλιοθήκης και 100 βιβλία, ενώ άλλοι άντρες, ονομαστικά αναφερόμενοι, συμμετείχαν με δωρεές χρημάτων και βιβλίων. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα ενός πλούσιου γιατρού, του Ηράκλειτου από τη Ροδιάπολη της Λυκίας, τον οποίο μια τιμητική επιγραφή τον χαρακτήριζε με τον τίτλο “Όμηρος της ιατρικής ποίησης”. Αυτός δώρισε αντίγραφα των έργων του όχι μονάχα στην γενέτειρά του, αλλά και στην Αλεξάνδρεια, στην Ρόδο και στην Αθήνα. Ασφαλώς τα βιβλία αυτά είχαν εισαχθεί κατόπιν εκεί και στις δημόσιες βιβλιοθήκες. Και όλα αυτά, αξίζει να σημειωθεί ότι συμβαίνουν σε μια εποχή όπου οι Βιβλιοθήκες των Γυμνασίων ήταν εξοπλισμένες με τόσο καλά αποθέματα βιβλίων, ώστε να επαρκούν και στις απαιτήσεις μιας πανεπιστημιακής διδασκαλίας και επιπλέον βρίσκονταν κάτω από μια ανώτερη κρατική εποπτεία.

Περνώντας στην βυζαντινή εποχή, ένας μεγάλος ευεργέτης της μεγάλης βιβλιοθήκης της Κωνσταντινούπολης ήταν ο ειδωλόατρης αυτοκράτορας Ιουλιανός, ο οποίος το 361/2 μ.Χ. δώρισε στην βιβλιοθήκη όχι μόνο βιβλία, αλλά της χάρισε και ένα καινούριο κτίριο.

Γενικά, πρέπει να αναφερθεί ότι στην βυζαντινή εποχή οι εκπρόσωποι της πολιτικής εξουσίας – αυτοκράτορες και ηγετικά κρατικά στελέχη – χρησιμοποιούσαν πολυτελή αντίτυπα βιβλίων ως μέσο επίδειξης του εαυτού τους και, με την βοήθεια των οικονομικών τους μέσων, δρούσαν ως χορηγοί Μοναστηριακών Βιβλιοθηκών, συμβάλλοντας, όπως πίστευαν, στην σωτηρία της ψυχής τους. Στο σημείο αυτό, είναι απαραίτητη η αναφορά στον Θεόδωρο Μετοχίτη, βυζαντινό αξιωματούχο, πανεπιστήμονα και συγγραφέα του 13ου – 14ου μ.Χ. αιώνα από τη Νίκαια της Βιθυνίας, ο οποίος την σπουδαία ιδιωτική βιβλιοθήκη του, που μπόρεσε να διασώσει και την οποία αγαπούσε τόσο, την κληροδότησε στη μονή της Χώρας, ως πολιτιστική δωρεά στις επερχόμενες γενεές, όπως εξηγεί σε μια επιστολή προς τους μοναχούς. Ενεργούσε όπως ένας καθηγητής της εποχής μας που αφήνει την πολύτιμη εξειδικευμένη βιβλιοθήκη του σε μια Ακαδημία των Επιστημών για να την διασώσει από την διασκόρπιση και την διάλυση.

Στην χώρας μας, η πνευματική ιστορία και οι προσπάθειες να διατηρηθούν και να δημιουργηθούν βιβλιοθήκες αρχίζει στις αρχές του 13ου

αιώνα. Στα χρόνια της Τουρκοκρατίας, τα μοναστήρια έσωσαν πολύτιμα ελληνικά, εκκλησιαστικά και κλασικά βιβλία. Και η αντιγραφή παλαιών χειρογράφων από μορφωμένους μοναχούς, συνεχιζόταν αδιάκοπα. Έτσι, δημιουργήθηκε μια πλούσια πνευματική κληρονομιά που βοήθησε την παιδεία να μπει στην υπηρεσία του ελληνικού πάθους για ελευθερία και ανεξαρτησία. Μεγάλη ήταν και η συμβολή των πνευματικών ανθρώπων στον αγώνα του υπόδουλου ελληνισμού. Οι ελληνικές βιβλιοθήκες κατόρθωσαν να σώσουν την ελληνική παιδεία με το να συγκεντρώνουν και να φυλάγουν ολοένα και πιο πολλά βιβλία από τις προσφορές των Ελλήνων του εξωτερικού και τις συλλογές που έστελναν οι έμποροι ή οι λόγιοι των παροικιών. Κάθε μοναστήρι, κάθε ναός και κάθε κοινότητα είχε και την βιβλιοθήκη της.

Η δημιουργία ελληνικού κράτους υπήρξε η κορυφαία στιγμή της ιστορίας του νεότερου ελληνισμού. Το νέο κράτος, μικρό σε έκταση, με σαθρή και εξαρτώμενη οικονομία, και με αμφισβητούμενη πολιτική ανεξαρτησία εμφανιζόταν αδύναμο να επιβιώσει. Η Αθήνα ανακηρύχτηκε πρωτεύουσα του ελληνικού κράτους στις 13 Δεκεμβρίου 1833. Για όλους η πρωτεύουσα του νέου κράτους είχε αποκτήσει μια μεταφυσική σχεδόν διάσταση και ήταν κάτι πολύ περισσότερο από μια πόλη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΚΛΑΣΣΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Με την παραδοσιακή έννοια του όρου, βιβλιοθήκη είναι συλλογή βιβλίων και περιοδικών. Μπορεί να αναφέρεται στην προσωπική βιβλιοθήκη ενός ατόμου, αλλά συχνότερα είναι μια μεγάλη σε όγκο συλλογή η οποία χρηματοδοτείται και συντηρείται από τις αρχές μιας πόλης ή έναν οργανισμό. Αυτή η συλλογή συχνά χρησιμοποιείται από άτομα που δεν διαθέτουν μεγάλες δικές τους συλλογές.

Παρ' όλα αυτά, πολλές βιβλιοθήκες σήμερα συλλέγουν μη έντυπο πληροφοριακό υλικό και αποτελούν καταθετήρια και σημεία πρόσβασης για χάρτες, δίσκους βινυλίου, βιντεοκασέτες και DVD, και παρέχουν πρόσβαση σε CD-ROM, συνδρομές σε βάσεις δεδομένων και το Διαδίκτυο. Έτσι, οι σύγχρονες βιβλιοθήκες μετατρέπονται σε χώρους ελεύθερης πρόσβασης σε πληροφορίες σε πολλές μορφές και από πολλές πηγές.

Πιο πρόσφατα, οι βιβλιοθήκες έχουν επεκτείνει τον ρόλο τους πέρα από τα κτήρια όπου στεγάζονται, παρέχοντας βοήθεια στην αναζήτηση και εύρεση πληροφοριών μέσω διαφόρων ψηφιακών εργαλείων.

1.2 ΕΙΔΗ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Οι βιβλιοθήκες διακρίνονται σε κατηγορίες με διάφορους τρόπους:

∅ ανάλογα με το είδος αρχής (π.χ. οργανισμός, δήμος, εταιρεία) που το υποστηρίζει και συντηρεί

- § σχολικές βιβλιοθήκες
- § ιδιωτικές βιβλιοθήκες
- § βιβλιοθήκες εταιρειών
- § κυβερνητικές βιβλιοθήκες
- § ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες

∅ ανάλογα με το είδος τεκμηρίων ή υλικού που διαθέτουν

§ ψηφιακές βιβλιοθήκες

§ βιβλιοθήκες φωτογραφιών

§ βιβλιοθήκες διαφανειών

∅ ανάλογα με το θέμα το οποίο αναλύουν

§ βιβλιοθήκες αρχιτεκτονικής

§ βιβλιοθήκες καλών τεχνών

§ νομικές βιβλιοθήκες

§ ιατρικές βιβλιοθήκες

§ στρατιωτικές βιβλιοθήκες

§ θεολογικές βιβλιοθήκες

∅ ανάλογα με τους χρήστες που εξυπηρετούν

§ Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες — Βρίσκονται σε κολέγια και πανεπιστήμια και εξυπηρετούν κυρίως τους φοιτητές και το ακαδημαϊκό προσωπικό του οργανισμού, καθώς και άλλων ακαδημαϊκών οργανισμών.

§ Σχολικές βιβλιοθήκες — Τα περισσότερα δημόσια και ιδιωτικά σχολεία πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης έχουν βιβλιοθήκες που απευθύνονται στους μαθητές.

§ Δημόσιες βιβλιοθήκες — Παρέχουν υπηρεσίες στο ευρύ κοινό και δανείζουν τουλάχιστον μέρος της συλλογής βιβλίων τους, ώστε οι χρήστες να μπορούν να τα παίρνουν στο σπίτι τους για διάστημα κάποιων ημερών ή εβδομάδων.

§ Ειδικές βιβλιοθήκες — Οι υπόλοιπες βιβλιοθήκες εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία. Πολλές ιδιωτικές εταιρείες και δημόσιοι οργανισμοί, συμπεριλαμβανομένων νοσοκομείων και μουσείων, ερευνητικά εργαστήρια, δικηγορικά γραφεία, και πολλές κυβερνητικές υπηρεσίες, έχουν τη δική τους βιβλιοθήκη για τις ανάγκες του προσωπικού που εργοδοτούν. Κάποιες ειδικές βιβλιοθήκες είναι ανοικτές και στο ευρύτερο κοινό.

1.3 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Οι μεγάλες βιβλιοθήκες συχνά διαχωρίζονται σε διάφορες υπηρεσίες, στις οποίες εργάζονται τόσο επαγγελματίες όσο και μη επαγγελματίες βιβλιοθηκονόμοι:

§ Ο Δανεισμός διαχειρίζεται λογαριασμούς χρηστών, δανεισμούς, επιστροφές, και επανατοποθέτηση υλικού στα ράφια.

§ οι Τεχνικές Υπηρεσίες εργάζονται παρασκηνακά για την καταλογογράφηση και επεξεργασία νέων υλικών και την απόσυρση υλικού που κρίνεται ως μη χρήσιμο.

§ η Εξυπηρέτηση Χρηστών απαντά σε ερωτήσεις των χρηστών, εκπαιδεύει τους χρήστες και αναπτύσσει προγράμματα. Ανάλογα με το είδος και τη χρήση της βιβλιοθήκης, η Εξυπηρέτηση μπορεί να εξειδικεύεται σε συγκεκριμένες ομάδες χρηστών ή είδη υλικού.

§ η Ανάπτυξη Συλλογής παραγγέλνει υλικό και τηρεί τον προϋπολογισμό του υλικού.

1.4 ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΚΛΑΣΣΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Οι βιβλιοθήκες συναντώντας τις ανάγκες της κοινωνίας παρέχουν μια σειρά από υπηρεσίες μερικές από τις οποίες είναι προτιμότερο να προσφέρονται μέσα στον ίδιο το χώρο τους, επί τόπου, ωστόσο σε άλλες περιπτώσεις είναι χρήσιμο και θεμιτό να παρέχονται υπηρεσίες και έξω από τα όρια και τους τοίχους των κτηρίων τους.

Κάθε βιβλιοθήκη θα πρέπει να παρέχει υπηρεσίες βασιζόμενες στην κοινότητα που έχει να εξυπηρετήσει. Ορισμένες αρχές βέλτιστης πρακτικής υποδεικνύουν ότι κατά το σχεδιασμό των υπηρεσιών πρέπει να τεθούν οι προτεραιότητες και να χαραχτεί η στρατηγική μιας μακρόχρονης πολιτικής που αφορούν τις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες καθώς και άλλες δραστηριότητες αποτελούν τον πυρήνα των λειτουργιών των βιβλιοθηκών.

- § Υπηρεσία δανεισμού και διαδανεισμού.
- § Υπηρεσία εξυπηρέτησης, πληροφόρησης και κατεύθυνσης χρηστών.
- § Υπηρεσία υποστήριξης και διευκόλυνσης της έρευνας και συγκέντρωσης υλικού πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα.
- § Υπηρεσία υποστήριξης της ανάγνωσης, της εκπαίδευσης και της προώθησης της ψυχαγωγίας.
- § Υπηρεσία προώθησης της αναγνωσιμότητας και της δια βίου εκπαίδευσης.
- § Υπηρεσία πρόσβασης σε πολύγλωσσες και πολύμορφες πηγές.
- § Υπηρεσία ξενάγησης στο χώρο της βιβλιοθήκης.
- § Υπηρεσία διάθεσης του χώρου.
- § Υπηρεσία διάθεσης μηχανημάτων εντός της βιβλιοθήκης.
- § Υπηρεσία πρόσβασης για άτομα με σωματικές, μαθησιακές δυσκολίες.
- § Υπηρεσία εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.
- § Υπηρεσία χρήσης Διαδικτύου εντός της βιβλιοθήκης.
- § Δικτυακή παρουσίαση των βιβλιοθηκών.
- § Εκπαίδευση χρηστών στον ψηφιακό αλφαριθμητισμό, κ.ά.

Αυτή δεν είναι μια εξαντλητική λίστα με τις υπηρεσίες που προσφέρουν οι εν λόγω οργανισμοί ούτε είναι με σειρά προτεραιότητας. Το εύρος και το βάθος της παροχής των υπηρεσιών εξαρτάται από το μέγεθος των εν λόγω οργανισμών και την κοινότητα που εξυπηρετούν.

Για να μπορέσουν οι οργανισμοί αυτοί να προσφέρουν όσο το δυνατόν καλύτερες υπηρεσίες

θα πρέπει να λάβουν υπόψη τους:

- ü το ωράριο λειτουργίας τους,
- ü το σχεδιαζόμενο χώρο τους,
- ü τη λειτουργικότητα του χώρου τους,
- ü την πρόσβαση,
- ü το περιβάλλον τους,
- ü την σηματοδότηση τους,
- ü τον ηλεκτρονικό και οπτικοακουστικό εξοπλισμό τους,
- ü την ασφάλεια τους,

ü το χώρο στάθμευσης, κ.ά.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Ο ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΣΤΙΣ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

2.1 ΟΡΙΣΜΟΣ

Διαδανεισμός είναι η διαδικασία κατά την οποία διατίθεται βιβλιογραφικό υλικό από μία βιβλιοθήκη σε μία άλλη. Με τη διαδικασία του διαδανεισμού μία βιβλιοθήκη παρέχει στους χρήστες της ύστερα από αίτηση τους, υλικό που δεν μπορεί να βρεθεί στη συλλογή της.

2.2 ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Ο Διαδανεισμός, είναι υπηρεσία ζωτικής σημασίας για τη λειτουργία κάθε βιβλιοθήκης, ειδικά στην σημερινή εποχή όπου η συνεργασία μεταξύ των βιβλιοθηκών, με την παράλληλη χρήση της νέας τεχνολογίας, κρίνεται επιβεβλημένη.

Αποτελεί συμπλήρωμα και όχι υποκατάστατο της ανάπτυξης της συλλογής της βιβλιοθήκης. Αν αναλογιστούμε το υψηλό κόστος των επιστημονικών περιοδικών, η ενεργοποίηση της υπηρεσίας διαδανεισμού και η αξιοποίηση της μπορεί να συμβάλει ριζικά στην κάλυψη των αναγκών των χρηστών της βιβλιοθήκης, χωρίς να απαιτείται η αγορά νέων τίτλων περιοδικών.

2.3 ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Μια τυπική διαδικασία που ακολουθείται για να διεκπεραιωθεί μια παραγγελία υλικού από τον χρήστη της βιβλιοθήκης στο πλαίσιο του διαδανεισμού είναι η παρακάτω:

- ♦ Παραλαβή αίτησης από το προσωπικό της βιβλιοθήκης (Η αίτηση μπορεί να είναι έντυπη ή ηλεκτρονική).
- ♦ Προπληρωμή.

- ♦ Αναζήτηση (Ηλεκτρονικά περιοδικά, Δίκτυο Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών, British Library).

- ♦ Παραγγελία (on-line).

- ♦ Ενημέρωση αρχείων (Εσωτερικού - Εξωτερικού).

- ♦ Παρακολούθηση παραγγελίας.

- ♦ Παραλαβή άρθρου ή βιβλίου.

- ♦ Ενημέρωση αρχείων (ημερομηνία παραλαβής).

- ♦ Ειδοποίηση χρήστη.

- ♦ Παράδοση υλικού στον χρήστη.

- ♦ Αποπληρωμή.

2.4 ΑΝΑΓΚΗ ΥΠΑΡΞΗΣ ΤΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Στην σημερινή εποχή της κοινωνίας των πληροφοριών (Information Society), η τεχνολογική έκρηξη έχει δημιουργήσει μεγάλη ανάγκη για την αξιοποίηση νέων πηγών πληροφόρησης. Μια βιβλιοθήκη δεν μπορεί πλέον να βασίζεται στην δική της συλλογή για να μπορέσει να παράσχει πληροφόρηση. Είναι πολλοί οι παράγοντες εκείνοι που ωθούν τις σύγχρονες βιβλιοθήκες να στραφούν στην αναζήτηση υλικού από άλλες βιβλιοθήκες, συλλογές και υπηρεσίες πληροφόρησης όπως: το κόστος αγοράς του υλικού και ιδίως των επιστημονικών περιοδικών, ο όγκος του υλικού που μπορεί να συλλέγει μια βιβλιοθήκη κτλ.

Ο διαδανεισμός έρχεται να δώσει λύσεις, προσφέροντας στην ουσία πρόσβαση για τους τελικούς χρήστες σε υλικό που βρίσκεται εκτός της βιβλιοθήκης και πολλές φορές εκτός των ορίων μιας γεωγραφικής περιοχής, αλλά και ακόμη και εκτός των συνόρων της χώρας.

Ο χρήστης με την σειρά του αποκομίζει πολλαπλά οφέλη καθώς μπορεί να χρησιμοποιήσει και να αξιοποιήσει υλικό το οποίο χωρίς την μεσολάβηση της υπηρεσίας διαδανεισμού δεν θα μπορούσε να έχει στην διάθεση του. Ακόμα και αν είχε εντοπίσει το υλικό, θα ήταν ανέφικτο, είτε λόγω κόστους, είτε λόγω αποστάσεως, να μπορέσει να το επεξεργαστεί. Σε αυτό το σημείο πρέπει να σημειωθεί ότι ένα από τα βασικότερα

προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ερευνητές κατά την διάρκεια της συγκέντρωσης του υλικού, είναι η διασπορά των πληροφοριών.

Λύσεις εν μέρει δίνονται βέβαια και μέσω της χρήσης του Διαδικτύου, όπου ο χρήστης - ερευνητής μπορεί μόνος, ή έστω με την καθοδήγηση των στελεχών μιας υπηρεσίας πληροφόρησης, να βρει κάποιο από το υλικό που χρειάζεται για την ολοκλήρωση της εργασίας του. Ο συνδυασμός όμως χρήσης των επιτόπιων πηγών πληροφόρησης της βιβλιοθήκης, του Διαδικτύου αλλά και του διαδανεισμού επιτυγχάνει μια διεξοδική κάλυψη των πληροφοριακών αναγκών του ερευνητή.

2.5 ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ - ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ

Με τα νέα δεδομένα που παρουσιάζονται στον χώρο των βιβλιοθηκών και όχι μόνο, η συνεργασία είναι μια λειτουργία που δείχνει ότι θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Θα πρέπει να θεωρείται αυτονόητο ότι μια βιβλιοθήκη δεν θα επιδιώκει να αποκτήσει όλο το υλικό που χρειάζεται, αλλά ότι ο στόχος της θα είναι η συνεργασία με τις άλλες βιβλιοθήκες με σκοπό την αξιοποίηση πολλαπλάσιου υλικού από αυτό που διαθέτει. Αν πάρουμε ως παράδειγμα τις Ακαδημαϊκές Βιβλιοθήκες θα μπορούσαμε να πούμε ότι η συλλογή μιας από αυτές υποθετικά επεκτείνεται με την χρήση και αξιοποίηση 32 συλλογών όσα και τα ιδρύματα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της χώρας.

Επιπρόσθετα, στο άμεσο μέλλον οι βιβλιοθήκες θα κληθούν να συνεργασθούν με σκοπό την αποτελεσματικότερη οργάνωση και λειτουργία τους αρχικά σε εθνικό, αλλά μακροπρόθεσμα και σε διεθνές επίπεδο. Ειδικότερα η ανάπτυξη και ο συντονισμός των υπηρεσιών διαδανεισμού θα αποτελέσει μια αποδοτική μορφή συνεργασίας των βιβλιοθηκών με ευεργετικό αποτέλεσμα στην αξιοποίηση των πηγών πληροφόρησης και στην διάδοση των πληροφοριών.

Η συνεργασία των βιβλιοθηκών κρίνεται επιβεβλημένη μετά την δημιουργία και την διαμόρφωση των νέων αναγκών που παρουσιάζονται. Ήδη, οι Ακαδημαϊκές βιβλιοθήκες καλούνται να συντονίσουν την δράση τους και να δημιουργήσουν συλλογικό κατάλογο βιβλίων & περιοδικών.

Προϋπόθεση όμως για την συνεργασία των βιβλιοθηκών είναι η οργάνωση των βιβλιοθηκών σε τέτοιο βαθμό, ώστε να μπορεί να επιτευχθεί ομοιομορφία και συμβατότητα. Για παράδειγμα, η συγκρότηση του συλλογικού καταλόγου που θα αποτελεί το πρώτο βήμα συνεργασίας των βιβλιοθηκών, απαιτεί τη δημιουργία αυτοματοποιημένων καταλόγων των επιμέρους βιβλιοθηκών. Επομένως, οι βιβλιοθήκες θα πρέπει να αυτοματοποιήσουν τον κατάλογο τους με τη βοήθεια σύγχρονων προγραμμάτων που να τηρούν τα διεθνή πρότυπα και να παρέχουν την δυνατότητα συνεργασίας και δικτύωσης.

Το γεγονός ότι η συνεργασία των Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα είναι πλημμελής, θα πρέπει να μας προβληματίσει ώστε να υπάρξει σύντομα εντατικοποίηση των ρυθμών συνεργασίας τους. Χαρακτηριστικό είναι ότι σε σχέση με την κατάσταση που επικρατούσε πριν 7-8 χρόνια δεν έχουν αλλάξει και πολλά πράγματα παρόλο, που οι βιβλιοθήκες είναι πλέον υποχρεωμένες να αναζητήσουν υλικό και από άλλες συλλογές του εσωτερικού και του εξωτερικού.

2.6 ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Οι βιβλιοθήκες του μέλλοντος σταδιακά διαφοροποιούνται από την σημερινή εικόνα των βιβλιοθηκών. Οι παραδοσιακές βιβλιοθήκες τείνουν να αποδεσμευτούν από τον φυσικό χώρο, το κτίριο και φαίνεται ότι αποκτούν άλλη μορφή.

Στο προσκήνιο εμφανίζονται νέες έννοιες όπως ιδεατή βιβλιοθήκη (virtual library), ψηφιακή βιβλιοθήκη (digital library) και ηλεκτρονική βιβλιοθήκη (electronic library) Ο όρος που φαίνεται να επικρατεί ως ο πιο κατάλληλος και ταυτόχρονα αρχίζει να αποκτά υπόσταση και στην Ελλάδα, είναι ο τελευταίος.

Οι βιβλιοθήκες στο μέλλον θα αλλάξουν με την αυτοματοποίηση όλων των λειτουργιών τους χωρίς βέβαια η βιβλιοθήκη με το έντυπο υλικό να εξαφανιστεί. Παράγοντες όπως η ανάπτυξη της τεχνολογίας, η αύξηση του κόστους των εντύπων (ιδιαίτερα των επιστημονικών περιοδικών) και η αδυναμία συγκέντρωσης και αποθήκευσης της τεράστιας εκδοτικής παραγωγής οδηγούν με μαθηματική ακρίβεια στην τροποποίηση της μορφής των βιβλιοθηκών. Η ηλεκτρονική βιβλιοθήκη είναι μόνο η αρχή.

2.7 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Στην χώρα μας δεν υλοποιείται για την ώρα διαδανεισμός βιβλίων μεταξύ των βιβλιοθηκών, αλλά στην ουσία χρησιμοποιούμε τον συγκεκριμένο όρο για να δηλώσουμε την προμήθεια φωτοαντιγράφων που αφορούν συνήθως άρθρα επιστημονικών περιοδικών. Με συντονιστή το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης έχει αναπτυχθεί από το 1994 ένα Δίκτυο Διαδανεισμού Ελληνικών Βιβλιοθηκών (HILLnet: Hellenic ILL net), στο οποίο συμμετέχουν πλέον 120 βιβλιοθήκες, ενώ αξιοσημείωτο είναι ότι ο συλλογικός κατάλογος περιοδικών, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ως βάση για την υλοποίηση της λειτουργίας του δικτύου, συμπεριλαμβάνει περίπου 23.000 τίτλους περιοδικών από 230 ελληνικές βιβλιοθήκες. Με την χρήση του Δικτύου αυτού έχουν διεκπεραιωθεί συνολικά παραγγελίες για 100.000 άρθρα περιοδικών από πολλούς προμηθευτές σε πολλούς πελάτες.

2.8 ΟΦΕΛΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΔΙΑΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

Από τα παραπάνω συνοπτικά στοιχεία που αφορούν το Δίκτυο Διαδανεισμού, μπορούμε εύκολα να αντιληφθούμε πόσο έχουν ωφεληθεί οι ελληνικές βιβλιοθήκες. Τα 100.000 άρθρα που έχουν διακινηθεί με την χρήση του Δικτύου έχουν καλύψει σε μεγάλο βαθμό τις ανάγκες των βιβλιοθηκών σε υλικό με ικανοποιητική ταχύτητα και το σημαντικότερο με ελάχιστο κόστος. Αν αναλογιστούμε τα ποσά που θα είχαν ξοδέψει οι ελληνικές βιβλιοθήκες για να προμηθευτούν τα ίδια άρθρα από το εξωτερικό, μπορούμε αμέσως να συμπεράνουμε την ανάγκη ενίσχυσης και περαιτέρω εκμετάλλευσης του Δικτύου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

3.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Μία από τις πιο σημαντικές εφαρμογές της επιστήμης της Πληροφορικής που έχει γνωρίσει ευρεία ανάπτυξη και εφαρμογή λόγω της μεγάλης διάδοσης του διαδικτύου είναι οι ψηφιακές βιβλιοθήκες (digital libraries) που επιτρέπουν την εύκολη και ταχύτατη πρόσβαση σε πηγές πληροφοριών οι οποίες είναι αποθηκευμένες σε ψηφιακή μορφή. Η έννοια της ψηφιακής βιβλιοθήκης εμφανίζεται για πρώτη φορά το 1945 στο έργο του Vannemar Bush ο οποίος επινόησε το Memex. Αυτό δεν ήταν παρά μία μηχανική συσκευή βασισμένη στην τεχνολογία των microfilms που χρησιμοποιούσε την έννοια του υπερκειμένου και των συστημάτων ανάκτησης πληροφοριών.

Ωστόσο οι πρώτες πραγματικές εφαρμογές των ηλεκτρονικών υπολογιστών σε διαδικασίες διαχείρισης βιβλιοθηκών, ξεκίνησαν στις αρχές της δεκαετίας του 1950 από την IBM η οποία υλοποίησε συστήματα διάτρητων καρτών για τη διαχείριση του πληροφοριακού υλικού που ήταν αποθηκευμένο σε βιβλιοθήκες. Η πιο σημαντική από αυτές τις προσπάθειες ήταν η δημιουργία του MARC (Machine Readable Cataloging) ενός προτύπου που επέτρεπε την ψηφιοποίηση του καταλόγου πληροφοριών της βιβλιοθήκης.

Από την άλλη πλευρά, η καθιέρωση του όρου «ψηφιακή βιβλιοθήκη» πέρασε και αυτή από πολλά στάδια. Το 1965 ο J. C. R. Licklider χρησιμοποίησε τον όρο βιβλιοθήκη του μέλλοντος (library of the future) για να περιγράψει ένα ειδικό τύπο βιβλιοθήκης βασισμένο εξ' ολοκλήρου σε ηλεκτρονικό υπολογιστή ενώ δέκα χρόνια αργότερα ο F. W. Lancaster αναφέρθηκε στη βιβλιοθήκη χωρίς χαρτί (paperless library). Την ίδια περίπου εποχή, ο Ted Nelson επινόησε τις έννοιες του υπερκειμένου και του υπερχώρου και ανέλυσε αρκετές από τις παραμέτρους που θα χαρακτήριζαν τη λειτουργία ενός τέτοιου συστήματος αν και ο ίδιος ποτέ δεν υλοποίησε κάτι τέτοιο. Άλλοι όροι που χρησιμοποιήθηκαν για να περιγράψουν αυτό το νέο τύπο βιβλιοθήκης, είναι οι όροι εικονική βιβλιοθήκη (virtual library), ηλεκτρονική βιβλιοθήκη (electronic library) και βιβλιοθήκη χωρίς τοίχους

(library without walls). Όσον αφορά τον όρο ψηφιακή βιβλιοθήκη που τελικά καθιερώθηκε και χρησιμοποιείται στις μέρες μας, αυτός έχει επινοηθεί από τον οργανισμό Digital Libraries Initiative ο οποίος το 1994 χρηματοδοτήθηκε από το Εθνικό ίδρυμα Ερευνών των Ηνωμένων Πολιτειών, το Ινστιτούτο ARPA (Advanced Research Project Agency) και τη NASA με 24.4 εκατομμύρια δολάρια για να διερευνήσει τη σκοπιμότητα της δημιουργίας και χρήσης ψηφιακών βιβλιοθηκών καθώς και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματά τους.

Αν και ο όρος ψηφιακή βιβλιοθήκη έχει σήμερα καθιερωθεί και χρησιμοποιείται από το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας, εν τούτοις η ερμηνεία που επιδέχεται δεν είναι μία και μοναδική αλλά εξαρτάται από την οπτική γωνία από την οποία την αντιλαμβάνεται ο καθένας. Έτσι από την πλευρά της διαδικασίας ανάκτησης πληροφορίας η ψηφιακή βιβλιοθήκη παραπέμπει σε μία μεγάλη βάση δεδομένων που περιέχει την πληροφορία που αναζητούμε, ενώ για τους ανθρώπους εκείνους που εργάζονται σε εφαρμογές υπερκειμένου η ψηφιακή βιβλιοθήκη δεν είναι παρά μια εφαρμογή τέτοιων μεθόδων. Τυπικά παραδείγματα ερμηνειών και εφαρμογών της έννοιας της ψηφιακής βιβλιοθήκης είναι τα ακόλουθα:

Ø Για ένα επιστήμονα του χώρου της πληροφορικής ή ένα προγραμματιστή, η ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι μία συλλογή εφαρμογών ή αλγορίθμων.

Ø Για ένα προμηθευτή βάσεων δεδομένων ή κάποιο παροχέα επιστημονικών εγγράφων, η ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι το σύνολο των δεδομένων της βάσης ή των εγγράφων που είναι αποθηκευμένα σε ψηφιακή μορφή.

Ø Για μία μεγάλη επιχείρηση ή οργανισμό η ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι το σύστημα διαχείρισης των εγγράφων τους που επιτρέπει τη διαχείριση των δεδομένων τους τα οποία είναι αποθηκευμένα σε ψηφιακή μορφή.

Ø Για ένα εκδότη, η ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι το σύνολο των βιβλιογραφικών πηγών που βρίσκονται δημοσιευμένες στο παγκόσμιο διαδίκτυο σε ψηφιακή μορφή ή κατάλογοι πάσης φύσεως.

Γενικά, ο όρος ψηφιακή βιβλιοθήκη περιγράφει ένα κατακευματισμένο υπολογιστικό περιβάλλον που απλοποιεί σημαντικά τις λειτουργίες της δημιουργίας, αποθήκευσης, διαχείρισης και επαναχρησιμοποίησης του

ψηφιακού υλικού που περιέχει και επιτρέπει την πραγματοποίηση προηγμένων διαδικασιών όπως είναι η αναζήτηση σε πολυμεσικές βάσεις δεδομένων και η ανάκτηση πληροφορίας και η εξόρυξη γνώσης από δεδομένα μέσα από το περιβάλλον του ιστού του παγκόσμιου διαδικτύου. Η βασική της δομή περιλαμβάνει τον απαραίτητο ηλεκτρονικό εξοπλισμό για τη δημιουργία, αποθήκευση και προσπέλαση του ψηφιακού υλικού μαζί με το αναγκαίο σε κάθε περίπτωση λογισμικό για τη διαχείριση και οργάνωση του υλικού, τη δημιουργία ευρετηρίων και καταλόγων και την αναζήτηση πληροφοριών σε αυτό.

Αυτές οι λειτουργίες αφορούν τη γενική περίπτωση μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης ενώ από εκεί και πέρα υπάρχουν διαφοροποιήσεις ανάλογα με το εάν η βιβλιοθήκη είναι προσωπική, δημόσια, εμπορική ή εκπαιδευτική. Ωστόσο σε όλες τις περιπτώσεις η λειτουργία της στηρίζεται σε τεχνικές και μεθόδους που συναντώνται στο χώρο των βάσεων δεδομένων με την έμφαση να δίδεται στην ακεραιότητα και προστασία του αποθηκευμένου ψηφιακού υλικού.

Αν και θα μπορούσε κανείς να ισχυρισθεί πως ο παγκόσμιος ιστός συνιστά τη μεγαλύτερη ψηφιακή βιβλιοθήκη που είναι δυνατό να βρεθεί, εν τούτοις αυτό δεν είναι σωστό. Πράγματι, αν και η διαδικασία αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό μπορεί να οδηγήσει στην ανάκτηση χιλιάδων εγγράφων σε ψηφιακή μορφή (κυρίως αρχεία τύπου DOC, PS και PDF), ο τρόπος με τον οποίο αυτή πραγματοποιείται δεν γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες που έχουν τεθεί για τις ανάλογες διαδικασίες των ψηφιακών βιβλιοθηκών αλλά χαρακτηρίζεται από τα ακόλουθα προβλήματα:

Η διαδικασία αναζήτησης είναι άναρχη και διαφοροποιημένη

- Ø Η οργάνωση της πληροφορίας ανά θεματική ενότητα δεν είναι δυνατή
- Ø Ο παγκόσμιος ιστός δεν υποστηρίζει τη σύνθετη αναζήτηση δια του καθορισμού τιμών πεδίων και υπο-πεδίων ή συνδυασμούς αυτών, ενώ επιπλέον η διαδικασία της αναζήτησης δεν είναι ακριβής και πολλές φορές οδηγεί σε εσφαλμένα αποτελέσματα.

- Ø Η έννοια του συγγραφέα δεν είναι σαφής αφού ο καθένας μπορεί να δημοσιεύσει οτιδήποτε και ανώνυμα και επομένως η τήρηση των πνευματικών δικαιωμάτων δεν διασφαλίζεται.

∅ Τα ψηφιακά αντικείμενα του παγκόσμιου ιστού μπορεί να απομακρυνθούν από τις σελίδες στις οποίες βρίσκονται ανά πάσα χρονική στιγμή και χωρίς ο χρήστης να ενημερωθεί ποτέ και από κανένα για αυτή τη μεταβολή.

∅ Η πιστοποίηση της ορθότητας, αξιοπιστίας και ακεραιότητας του ψηφιακού υλικού που βρίσκεται στο παγκόσμιο διαδίκτυο δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί με κανένα τρόπο.

Για όλους τους παραπάνω λόγους ο παγκόσμιος ιστός δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να χαρακτηριστεί ως ψηφιακή βιβλιοθήκη – ας σημειωθεί ωστόσο πως η δομή και η οργάνωση του παγκόσμιου ιστού μαζί με την ποιότητα του ψηφιακού υλικού που δημοσιεύεται σε αυτόν βελτιώνονται με την πάροδο του χρόνου, οπότε είναι πολύ πιθανό ορισμένα από αυτά τα προβλήματα να πάψουν να υφίστανται στο μέλλον.

3.2 ΟΡΙΣΜΟΣ

Ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι η βιβλιοθήκη που παρέχει όλο της το υλικό σε ψηφιοποιημένη μορφή μέσω του ηλεκτρονικού υπολογιστή. Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες μπορεί να μην υφίστανται ως φυσικά κτήρια αλλά να λειτουργούν μόνο ηλεκτρονικά μέσω διαδικτύου. Αυτές οι βιβλιοθήκες ονομάζονται εικονικές ή βιβλιοθήκες χωρίς σύνορα και ξεκίνησαν να δημιουργούνται το 1990. Παρέχουν ουσιαστικά στον χρήστη εύκολη και γρήγορη πρόσβαση στη γνώση από οποιοδήποτε σημείο χωρίς να απαιτείται φυσική παρουσία. Από τις πρώτες ενέργειες ψηφιοποίησης¹ στις βιβλιοθήκες ήταν η εισαγωγή του ηλεκτρονικού καταλόγου.

Σε ορισμένες περιπτώσεις η βιβλιοθήκη μπορεί να διατηρείται και κτιριακά αλλά παράλληλα να διαθέτει και μέρος του υλικού της σε ψηφιοποιημένη μορφή. Η συλλογή των ψηφιακών βιβλιοθηκών μπορεί να απαρτίζεται τόσο από ψηφιοποιημένα όσο και από ψηφιακά γεννημένα τεκμήρια τα οποία

¹ Οι βιβλιοθήκες χρησιμοποιούν την ψηφιοποίηση για χειρόγραφα έγγραφα ώστε να μπορούν οι χρήστες να έχουν πρόσβαση σ' αυτά χωρίς να προκαλείται αλλοίωση στο πρωτότυπο κείμενο. Επίσης η ψηφιοποίηση χρησιμοποιείται και για την εξοικονόμηση χώρου στις βιβλιοθήκες.

οργανώνονται με εργαλεία που εξυπηρετούν τις ανάγκες για οργάνωση, πρόσβαση και διαχείριση της συλλογής.

3.3 ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Τα πιο σημαντικά από τα πλεονεκτήματα που χαρακτηρίζουν τη λειτουργία μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, σε γενικές γραμμές είναι τα ακόλουθα:

Ο χρήστης μπορεί να προσπελάσει το υλικό της βιβλιοθήκης από οποιοδήποτε σημείο διαθέτει ένα ηλεκτρονικό υπολογιστή και πρόσβαση στο δίκτυο σε αντίθεση με τις παραδοσιακές βιβλιοθήκες που απαιτούν τη φυσική του παρουσία στο χώρο της βιβλιοθήκης.

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες παρέχουν τη δυνατότητα αναζήτησης στο σύνολο του κειμένου των βιβλιογραφικών πηγών, διαδικασία που είναι πάρα πολύ δύσκολη με τα συμβατικά συγγράμματα σε έντυπη μορφή. Αυτή η διαδικασία αναζήτησης έχει βελτιωθεί πάρα πολύ τα τελευταία χρόνια δια της ενσωματώσεως της τεχνολογίας των υπερσυνδέσμων.

Η πρόσβαση, η αναπαραγωγή και η κοινή χρήση του ηλεκτρονικού υλικού μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης είναι πάρα πολύ εύκολη σε αντίθεση με τις παραδοσιακές βιβλιοθήκες στις οποίες η διαδικασία αναπαραγωγής (δια μέσου φωτοτυπικών μηχανημάτων) είναι αρκετά δαπανηρή ενώ είναι πολύ πιθανή η μη διαθεσιμότητα κάποιου περιοδικού ή βιβλίου καθώς όλα τα διαθέσιμα αντίτυπα έχουν δανεισθεί στους αναγνώστες της βιβλιοθήκης.

Η ενημέρωση και ανανέωση του υλικού μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης γίνεται πολύ πιο εύκολα σε σχέση με τις αντίστοιχες διαδικασίες μιας παραδοσιακής βιβλιοθήκης έντυπου και αναλογικού υλικού.

Η πληροφορία είναι πάντα διαθέσιμη στο χρήστη σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή οποιουδήποτε και εάν βρίσκεται – εκτός βέβαια αν καταρρεύσει το υπολογιστικό σύστημα που ελέγχει τη λειτουργία της – και δεν υφίστανται οι χωρικοί και χρονικοί περιορισμοί που χαρακτηρίζουν την πρόσβαση στο υλικό μιας παραδοσιακής βιβλιοθήκης. Για παράδειγμα μπορεί κάποιος χρήστης που μένει στην Ελλάδα να αποκτήσει κάποιο ηλεκτρονικό αρχείο της βιβλιοθήκης του Πανεπιστημίου του Cambridge στις 11 το βράδυ του Σαββάτου, διαδικασία που είναι αδύνατο να πραγματοποιηθεί με κάποιο

έντυπο της αντίστοιχης παραδοσιακής βιβλιοθήκης. Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες επιτρέπουν την αποθήκευση, προσπέλαση και χρήση πολυμεσικού υλικού – για παράδειγμα την εκτέλεση κάποιου ψηφιακού αρχείου σε μορφή MP3 ή την παρακολούθηση μιας διάλεξης σε μορφή RM (Real Player format) – κάτι που είναι αδύνατο να συμβεί με μία συμβατική παραδοσιακή βιβλιοθήκη. Ας σημειωθεί πως οι παραδοσιακές βιβλιοθήκες διατηρούν τέτοιο υλικό σε αναλογική μορφή (π.χ. κασέτες και ταινίες κινηματογράφου) αλλά αυτές προφανώς πρέπει να αναπαραχθούν και να σταλούν στο χρήστη. Αντίθετα στις ψηφιακές βιβλιοθήκες ο χρήστης μπορεί πάρα πολύ εύκολα να προμηθευτεί το αντίστοιχο ψηφιακό αρχείο δια μέσου του παγκόσμιου διαδικτύου.

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες επιτρέπουν την προσπέλαση του ίδιου ψηφιακού αρχείου από πολλούς χρήστες ταυτόχρονα κάτι που δεν υποστηρίζεται από τις παραδοσιακές βιβλιοθήκες. Αντίθετα σε αυτές, ο κάθε χρήστης δανείζεται ένα ξεχωριστό αντίγραφο του υλικού που τον ενδιαφέρει και μόνο εφόσον υπάρχουν διαθέσιμα αντίγραφα προς δανεισμό. Από την άλλη πλευρά, στις ψηφιακές βιβλιοθήκες ο κίνδυνος εξάντλησης των διαθέσιμων αντιτύπων δεν υφίσταται, καθώς το σύστημα δεν χορηγεί στο χρήστη το αυθεντικό ψηφιακό αρχείο, αλλά ένα αντίγραφό του. Με τον τρόπο αυτό, το ίδιο υλικό μπορεί να διατεθεί απεριόριστα σε όσους χρήστες το ζητήσουν.

Η χρήση των ψηφιακών βιβλιοθηκών επιτρέπει μεταξύ των άλλων και τη συνεργασία ανάμεσα στους χρήστες καθώς μπορεί να συνδυαστεί με υπηρεσίες τηλεδιάσκεψης και ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Η δημιουργία των ψηφιακών βιβλιοθηκών απαιτεί πολύ μικρότερο κόστος σε σχέση με τις παραδοσιακές βιβλιοθήκες καθώς οι απαιτήσεις κτιριακής υποδομής και εξειδικευμένου προσωπικού δεν υφίστανται πλέον.

3.4 ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Η χρήση των ψηφιακών βιβλιοθηκών χαρακτηρίζεται και από ορισμένα μειονεκτήματα και περιορισμούς που έχουν να κάνουν κυρίως με θέματα τεχνικής και νομικής φύσεως όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας της. Αυτοί οι περιορισμοί αναφέρονται μεταξύ των άλλων στα ακόλουθα ζητήματα.

Βαθμιαία αχρηστία υλικού και λογισμικού: το βασικό χαρακτηριστικό που περιγράφει τη χρήση των αποθηκευτικών μέσων σε μία ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι πως ο μέσος χρόνος ζωής των οπτικών και μαγνητοοπτικών μέσων αποθήκευσης είναι αρκετές δεκαετίες σε αντίθεση με το μέσο χρόνο ζωής των συσκευών ανάγνωσης αυτών των μέσων που είναι μόλις μια δεκαετία. Με εντελώς ανάλογο τρόπο, οι διαφορετικές μορφές αποθήκευσης ενός αρχείου υπερβαίνουν κατά πολύ το αντίστοιχο πλήθος των διατάξεων που χρησιμοποιούνται για τη διαχείρισή τους. Εκείνο που μπορούμε να κάνουμε είναι να ανανεώνουμε συχνά τον εξοπλισμό του συστήματος και ταυτόχρονα να χρησιμοποιούμε πρότυπα λογισμικού που έχουν καθιερωθεί στην αγορά και εκτιμάται πως θα χρησιμοποιηθούν για πάρα πολύ καιρό ακόμα, όπως είναι τα πρότυπα MARC (Machine Readable Cataloging) και SGML (Standard Generalized Markup Language).

Υψηλό κόστος ανανέωσης του ψηφιακού περιεχομένου: η διατήρηση και ανανέωση του ψηφιακού υλικού της βιβλιοθήκης είναι μία σχετικά δαπανηρή διαδικασία τουλάχιστον όταν αυτή γίνεται για πρώτη φορά. Ωστόσο η συνεχής μείωση του κόστους αγοράς των διατάξεων ψηφιοποίησης σε συνδυασμό με το μικρότερο όγκο του ψηφιακού υλικού που θα συντηρηθεί την επόμενη φορά αναμένεται να οδηγήσουν σε σημαντική μείωση των δαπανών της όλης διαδικασίας έτσι ώστε αυτός ο περιορισμός να μην θεωρείται ιδιαίτερα σημαντικός σε σχέση με τους υπόλοιπους.

Διαχείριση πνευματικών δικαιωμάτων: η εύκολη αναπαραγωγή και διανομή του ψηφιακού υλικού της βιβλιοθήκης στους χρήστες του συστήματος απαιτεί την αναθεώρηση του καθεστώτος διαχείρισης των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών το οποίο θα πρέπει να διατυπωθεί εκ νέου έτσι ώστε να καλύπτει και αυτές τις περιπτώσεις.

Διασύνδεση ψηφιακών βιβλιοθηκών: το μεγάλο πλήθος των ψηφιακών βιβλιοθηκών που υπάρχουν σήμερα σε όλο τον κόσμο καθιστά σχεδόν αδύνατη την πλήρη διαδίκτυωσή τους έτσι ώστε να μπορέσουν να θεωρηθούν ως μία ενιαία κατανομημένη ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Το γεγονός αυτό καθιστά αναγκαία την ανάπτυξη μεθόδων αναζήτησης ενός αντικειμένου σε πολλές ψηφιακές βιβλιοθήκες ταυτόχρονα και την παρουσίαση των αποτελεσμάτων αναζήτησης στο χρήστη με τη μορφή ενός ενιαίου καταλόγου.

Εύρος ζώνης δικτυακού εξοπλισμού: ο συνεχώς αυξανόμενος όγκος του ψηφιακού υλικού σε συνδυασμό με τη μεγάλη αύξηση που παρατηρείται στο πλήθος των συνδεδεμένων χρηστών οδηγεί σε συνεχώς αυξανόμενες απαιτήσεις όσον αφορά το εύρος ζώνης του δικτύου έτσι ώστε η απόδοση του συστήματος να κυμαίνεται σε αποδεκτά επίπεδα.

3.5 ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ

Η διαχείριση των πνευματικών δικαιωμάτων του πληροφοριακού υλικού μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης συνιστά μία πολύ σημαντική παράμετρο της σχεδίασης και λειτουργίας της, η οποία, ως σημειωθεί, χαρακτηρίζεται από πάρα πολύ μεγάλη διαφοροποίηση συγκρινόμενη με την αντίστοιχη λειτουργία των παραδοσιακών βιβλιοθηκών. Πράγματι, τα αποθηκευμένα ψηφιακά αντικείμενα δεν χαρακτηρίζονται πλέον από σταθερότητα ως προς το χώρο στον οποίο εντοπίζονται, ενώ επιπλέον αντιγράφονται πάρα πολύ εύκολα και μπορούν να προσπελαστούν από απομακρυσμένες τοποθεσίες και από πολλούς χρήστες ταυτόχρονα. Ένα άλλο πρόβλημα που συσχετίζεται με αυτό τον τύπο διαχείρισης είναι πως οι ψηφιακές βιβλιοθήκες δεν κατέχουν τα πνευματικά δικαιώματα του υλικού που προσφέρουν σε ψηφιακή μορφή καθώς αυτά τα δικαιώματα ανήκουν στους δημιουργούς των ψηφιακών μέσων. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να αναπτύξουμε μηχανισμούς που να διασφαλίζουν την τήρηση των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών, κάτι που γίνεται χρησιμοποιώντας κάποια από τις ακόλουθες μεθόδους:

§ Τήρηση αρχείων καταγραφής σχετικά με τις δραστηριότητες των χρηστών.

§ Ταυτοποίηση των χρηστών που συνδέονται στο σύστημα και πιστοποίηση της αυθεντικότητάς τους.

§ Κοινοποίηση στους χρήστες των όρων χρήσεως του ψηφιακού υλικού για το κάθε ψηφιακό αντικείμενο της βάσης ή το καθεστώς χρέωσης που επιβάλλεται για την προσπέλασή του.

§ Διαχείριση των κινήσεων των χρηστών χορηγώντας σε αυτούς το πλήθος των επιτρεπτών σε κάθε περίπτωση αντιγράφων, χρεώνοντάς τους το

κάθε αντίγραφο, ή εναλλακτικά, διαβιβάζοντας τα αιτήματά τους στο δημιουργό του ψηφιακού αντικείμενου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

4.1 ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ

Η διαδικασία δημιουργίας μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης απαιτεί την προμήθεια υλικοτεχνικής υποδομής υψηλού κόστους καθώς και τη λήψη μιας σειράς αποφάσεων σχετικά με τις υπηρεσίες που θα προσφέρονται από αυτή. Αυτές οι αποφάσεις συνήθως στηρίζονται στη διατύπωση ενός συνόλου ερωτημάτων προς απάντηση τα πιο σημαντικά από τα οποία είναι τα ακόλουθα:

- Με ποιο τρόπο θα διασφαλισθεί η αποκατάσταση και ο έλεγχος λειτουργιών όπως είναι η ακεραιότητα και η ακρίβεια ως προς την ενημέρωση των πηγών δεδομένων;

- Με ποιο τρόπο θα είναι δυνατή η διάκριση διαφορετικών εκδόσεων της ίδιας πληροφορίας η οποία συνήθως καθίσταται διαθέσιμη από διαφορετικές πηγές;

- Με ποιο τρόπο θα χρησιμοποιούνται τα υποκατάστατα δεδομένα, τα μεταδεδομένα και τα εργαλεία αναζήτησης έτσι ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός των αναγκαίων σε κάθε περίπτωση πληροφοριών;

- Με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίζεται το πρόβλημα των παροδικών πηγών πληροφοριών;

- Με ποιο τρόπο θα διασφαλίζεται η συγγραφική ιδιότητα και τα πνευματικά δικαιώματα των δημιουργών του ψηφιακού υλικού;

- Με ποιο τρόπο θα αντιμετωπίζεται το πρόβλημα της διαθεσιμότητας επιλεγμένου ψηφιακού υλικού σε μερικές μόνο και συγκεκριμένες ομάδες χρηστών;

- Τι είδους υπηρεσίες θα προσφέρονται από την ψηφιακή βιβλιοθήκη;

- Θα ληφθεί μέριμνα για την ενσωμάτωση της ψηφιακής βιβλιοθήκης σε μια συμβατική βιβλιοθήκη; Εάν ναι, με πιο τρόπο θα γίνει κάτι τέτοιο;

ü Απαιτείται η χρήση βιβλιοθηκάρου για τη λειτουργία της ψηφιακής βιβλιοθήκης; Εάν ναι, ποιος θα είναι ο ρόλος του και ποια η φύση των λειτουργιών που θα επιτελεί;

ü Ποιες και πόσες κατηγορίες χρηστών θα έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες της βιβλιοθήκης και ποιο θα είναι το κόστος χρήσης αυτών των υπηρεσιών;

Από την άλλη πλευρά, το πιο σημαντικό από τα χαρακτηριστικά που θα πρέπει να διέπουν τη δομή και οργάνωση κάθε ψηφιακής βιβλιοθήκης είναι η δικτυακή υποδομή η οποία και θα επιτρέπει την απομακρυσμένη πρόσβαση των χρηστών στο υλικό της βιβλιοθήκης. Αυτή η υποδομή μεταξύ των άλλων θα πρέπει να περιλαμβάνει:

Ø Τοπικά δίκτυα υψηλής ταχύτητας και γρήγορες συνδέσεις στο παγκόσμιο διαδίκτυο.

Ø Σχεσιακές βάσεις δεδομένων που θα υποστηρίζουν μία μεγάλη ποικιλία ψηφιακών τρόπων αποθήκευσης.

Ø Προηγμένες μηχανές αναζήτησης στο σύνολο του κειμένου κάποιας βιβλιογραφικής πηγής οι οποίες θα παρέχουν επιπλέον υπηρεσίες δεικτοδότησης και πρόσβασης στο μέσο.

Ø Διακομιστές των αναγκαίων σε κάθε περίπτωση δικτυακών υπηρεσιών όπως είναι

Ø Web Servers και FTP Servers.

Ø Συναρτήσεις διαχείρισης του ηλεκτρονικού υλικού που θα υποβοηθούν στη διαχείριση των ηλεκτρονικών πηγών.

Ένα άλλο στοιχείο που θα πρέπει να ληφθεί υπ' όψιν, είναι το γεγονός πως οι ψηφιακές βιβλιοθήκες χαρακτηρίζονται από μία αρθρωτή δομή, δηλαδή από ένα σύνολο υποσυστημάτων που λειτουργούν επικουρικά συμπληρώνοντας το ένα τη λειτουργία του άλλου. Αυτά τα υποσυστήματα στη γενική περίπτωση δεν είναι υποχρεωτικό να βρίσκονται στον ίδιο υπολογιστή αλλά μπορεί να έχουν εγκατασταθεί σε απομακρυσμένα μεταξύ τους υπολογιστικά συστήματα τα οποία θα επικοινωνούν διαμέσου δικτυακής υποδομής. Η λειτουργία τους δε και η προσπέλασή τους από το χρήστη θα πρέπει να γίνεται μέσα από ένα ενιαίο περιβάλλον διεπαφής και χωρίς ο χρήστης να αντιλαμβάνεται αυτή τη χωρική απόστασή τους. Αυτά τα υποσυστήματα

μεταξύ των άλλων περιλαμβάνουν:

- Βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων που παραπέμπουν τόσο σε έντυπη όσο και σε

- ψηφιακή βιβλιογραφία
- Εργαλεία αναζήτησης και εργαλεία δημιουργίας ευρετηρίων
- Συλλογές αναφορών προς επιλεγμένους δικτυακούς τόπους
- Καταλόγους πληροφοριών πάσης φύσεως
- Υλικό τεκμηρίωσης σε πολλές και διαφορετικές ψηφιακές μορφές
- Φωτογραφίες
- Σύνολα αριθμητικών δεδομένων
- Ηλεκτρονικά περιοδικά

Οι παραπάνω πηγές πληροφοριών μπορεί να βρίσκονται αποθηκευμένες στο ίδιο ή σε διαφορετικά υπολογιστικά συστήματα. Ωστόσο στην τελευταία περίπτωση η

προσπέλασή τους από το χρήστη θα πρέπει να γίνεται με τέτοιο τρόπο ώστε αυτός να έχει την εντύπωση πως η αποθήκευση των παραπάνω πληροφοριών γίνεται σε ένα και μοναδικό υπολογιστή.

4.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Τα βασικά προβλήματα που συσχετίζονται με τις ψηφιακές βιβλιοθήκες είναι η δημιουργία συλλογών βιβλιογραφικών πηγών σε ψηφιακή μορφή. Υπάρχουν τρεις τρόποι με τους οποίους μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο.

- i. Ψηφιοποίηση βιβλιογραφικών πηγών που αρχικά βρίσκονται σε έντυπη μορφή.
- ii. Προμήθεια του ψηφιακού υλικού απευθείας από τον εκδότη (ηλεκτρονικά βιβλία, περιοδικά και σύνολα δεδομένων)
- iii. Δυνατότητα πρόσβασης σε απομακρυσμένες πηγές ηλεκτρονικού υλικού χρησιμοποιώντας υπερσυνδέσμους προς τους δικτυακούς τόπους άλλων ψηφιακών βιβλιοθηκών ή εκδοτικών οίκων. Αν και αυτή η διαδικασία δεν συμβάλει στην αύξηση του όγκου του ψηφιακού υλικού που βρίσκεται τοπικά αποθηκευμένο, εν τούτοις είναι πολύ χρήσιμη γιατί αυξάνει τον όγκο του συνόλου της πληροφορίας που είναι προσπελάσιμη από το χρήστη.

Είναι προφανές πως η διαδικασία της ψηφιοποίησης του παλαιού έντυπου υλικού σε ηλεκτρονική μορφή απαιτεί την καταβολή πολύ υψηλών χρηματικών ποσών και η πραγματοποίησή της από ένα μεμονωμένο εκπαιδευτικό ή ερευνητικό οργανισμό είναι οικονομικά ασύμφορη. Για το λόγο αυτό είναι κοινή πρακτική η συνεργασία ανάμεσα σε ερευνητικά και ακαδημαϊκά ιδρύματα που έχουν κοινούς στόχους και κοινά ενδιαφέροντα. Με τον τρόπο αυτό μειώνεται σημαντικά το κόστος της αγοράς και ψηφιοποίησης του υλικού, ενώ παράλληλα η μεταφορά κάποιας συγκεκριμένης πηγής σε ηλεκτρονική μορφή γίνεται μόνο μία φορά και όχι κάθε φορά που αυτή ζητείται από τους χρήστες.

Ο όρος ψηφιοποίηση υλικού χρησιμοποιείται για να περιγράψει τη διαδικασία μετατροπής έντυπου ή αναλογικού υλικού (βιβλία, άρθρα, εικόνες και φωτογραφίες, απλές κασέτες και βιντεοκασέτες) σε ψηφιακή μορφή δια της εφαρμογής τεχνικών και μεθόδων όπως είναι η δειγματοληψία, η καταγραφή και η σάρωση. Η ψηφιοποίηση απαιτεί πολύ χρόνο και πολύ υψηλό κόστος και η επιλογή του τμήματος του διαθέσιμου υλικού θα επιλέξουμε να ψηφιοποιήσουμε εξαρτάται από τις ανάγκες και την πολιτική του φορέα που πραγματοποιεί τη διαδικασία.

Διακρίνουμε δύο περιπτώσεις:

ü Ψηφιοποίηση του συνόλου της διαθέσιμης βιβλιογραφίας.

Αυτή η περίπτωση αντιστοιχεί στη δημιουργία μιας τεράστιας ηλεκτρονικής εγκυκλοπαίδειας που περιέχει το σύνολο των διαθέσιμων λημμάτων με το πρώτο γράμμα να καλύπτει όλη την περιοχή του αλφαβήτου Α – Ω. Πρόκειται ασφαλώς για την ιδανική περίπτωση η οποία ως σημειωθεί πως δεν εφαρμόζεται σχεδόν ποτέ καθώς χαρακτηρίζεται από πάρα πολύ μεγάλο κόστος ενώ στην όλη διαδικασία εμπλέκονται εκτός των άλλων και νομικά ζητήματα όσον αφορά τα πνευματικά δικαιώματα και τους όρους χρήσης του ψηφιοποιημένου υλικού.

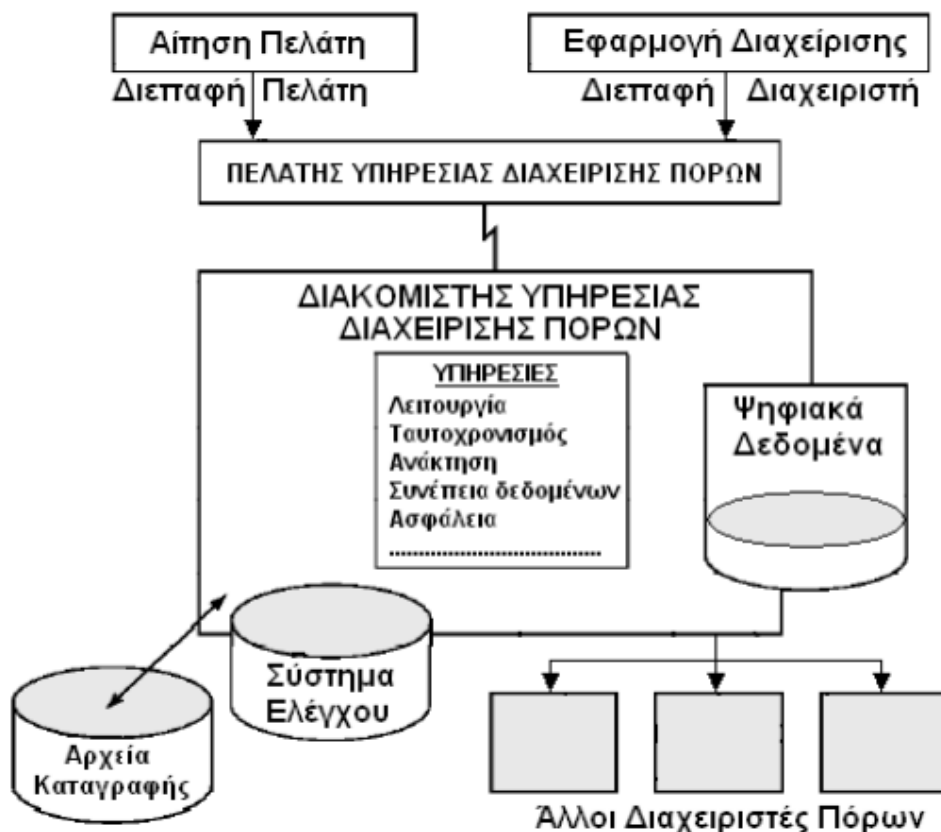
ü Ψηφιοποίηση επιλεγμένου τμήματος της πλήρους συλλογής.

Στην περίπτωση αυτή λαμβάνει χώρα η ψηφιοποίηση ενός μόνου τμήματος του διαθέσιμου έντυπου υλικού το οποίο χαρακτηρίζεται σημαντικό για το σύνολο της επιστημονικής κοινότητας που το χρησιμοποιεί. Η επιλογή του έντυπου και αναλογικού υλικού που θα επιλεγεί για ψηφιοποίηση εξαρτάται από πολλούς παράγοντες και μπορεί να αφορά (α) υλικό που ανήκει σε

κάποια συγκεκριμένη θεματική ενότητα (β) επιλεγμένα κομμάτια υλικού που ανήκουν σε διαφορετικές και μη συσχετιζόμενες μεταξύ τους θεματικές ενότητες και (γ) υλικό που η στατιστική μελέτη έχει αναδείξει ως το πιο ευρέως χρησιμοποιούμενο από τα μέλη της επιστημονικής κοινότητας που το χρειάζονται. Σε κάθε περίπτωση βέβαια μπορούμε να ψηφιοποιούμε κάθε υλικό που έχει ζητηθεί από τους χρήστες έστω και μία φορά, αν και αυτή η προσέγγιση είναι αρκετά ριψοκίνδυνη γιατί εμπεριέχει το χαρακτηριστικό της τυχαιότητας. Πράγματι είναι πιθανό κάποιος τύπος ή κατηγορία υλικού να ψηφιοποιηθεί επειδή έχει ζητηθεί από κάποιο χρήστη, αλλά να είναι τόσο εξειδικευμένο ώστε να μην ζητηθεί ποτέ ξανά στο μέλλον.

4.3 ΤΥΠΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΩΝ ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ

Το βασικό και επιθυμητό χαρακτηριστικό που θα πρέπει να διαθέτει μία ιδανική ψηφιακή βιβλιοθήκη είναι η παροχή στους χρήστες μιας μεγάλης ποικιλίας λειτουργιών και υποσυστημάτων από τα οποία ο χρήστης θα επιλέγει και θα εγκαθιστά μόνο εκείνα που τον ενδιαφέρουν. Αυτό ασφαλώς είναι κάτι που απαιτεί τη χρήση ενός κατακευματισμένου υπολογιστικού συστήματος το οποίο σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις θα πρέπει να περιέχει μία εφαρμογή διαχείρισης πόρων (resource manager) καθώς και ένα υποσύστημα ενεργοποίησης των επιθυμητών σε κάθε περίπτωση υπηρεσιών (application enabler). Από τις παραπάνω εφαρμογές, ο διαχειριστής πόρων κατέχει κεντρική θέση στη λειτουργία του συστήματος της ψηφιακής βιβλιοθήκης καθώς είναι αυτός που αναλαμβάνει την αποστολή των αιτήσεων εξυπηρέτησης προς το λειτουργικό σύστημα καθώς και τη διεκπεραίωση όλων των αιτήσεων επικοινωνίας που προέρχονται από τους χρήστες. Η τυπική δομή μιας εφαρμογής διαχείρισης πόρων παρουσιάζεται στο επόμενο σχήμα.

4.4 ΤΥΠΙΚΗ ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΥΠΟΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΠΟΡΩΝ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Από το παραπάνω σχήμα διαπιστώνουμε πως ο διαχειριστής πόρων μπορεί να θεωρηθεί ως μία υπηρεσία που συνδυάζει λειτουργίες προσπέλασης σε συλλογές ψηφιακών δεδομένων και διαδικασίες ορισμού της σημασιολογίας που συσχετίζεται με τη χρήση τους. Η πιο σημαντική από αυτές τις διαδικασίες είναι η ακεραιότητα των δεδομένων, καθώς στη γενική περίπτωση η εφαρμογή επιτρέπει την ταυτόχρονη πρόσβαση σε αυτά από ομάδες απομακρυσμένων χρηστών. Μιλώντας γενικά, τα βασικά χαρακτηριστικά που θα πρέπει να διαθέτει ένας σωστά σχεδιασμένος διαχειριστής πόρων είναι τα ακόλουθα:

Η εφαρμογή διαχείρισης πόρων θα πρέπει να είναι η μοναδική δίοδος πρόσβασης προς τα αποθηκευμένα δεδομένα – αυτό σημαίνει πως ο χρήστης δεν θα έχει τη δυνατότητα να τα προσπελάσει χρησιμοποιώντας εναλλακτικές μεθόδους. Ας σημειωθεί ωστόσο πως στην πράξη τα μοντέρνα συστήματα

επιτρέπουν την προσπέλαση των δεδομένων παρακάμπτοντας το διαχειριστή πόρων για διαδικασίες τήρησης αντιγράφων ασφαλείας και αποκατάστασης δεδομένων.

Τα αποθηκευμένα ψηφιακά δεδομένα θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από υψηλό βαθμό οργάνωσης η οποία επιτυγχάνεται με τη χρήση των κατάλληλων σε κάθε περίπτωση δομών δεδομένων. Σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις η κάθε αποθηκευμένη εγγραφή αποτελείται από συλλογές απλούστερων και μικρότερων σε μέγεθος πεδίων τα οποία ονομάζονται αντικείμενα.

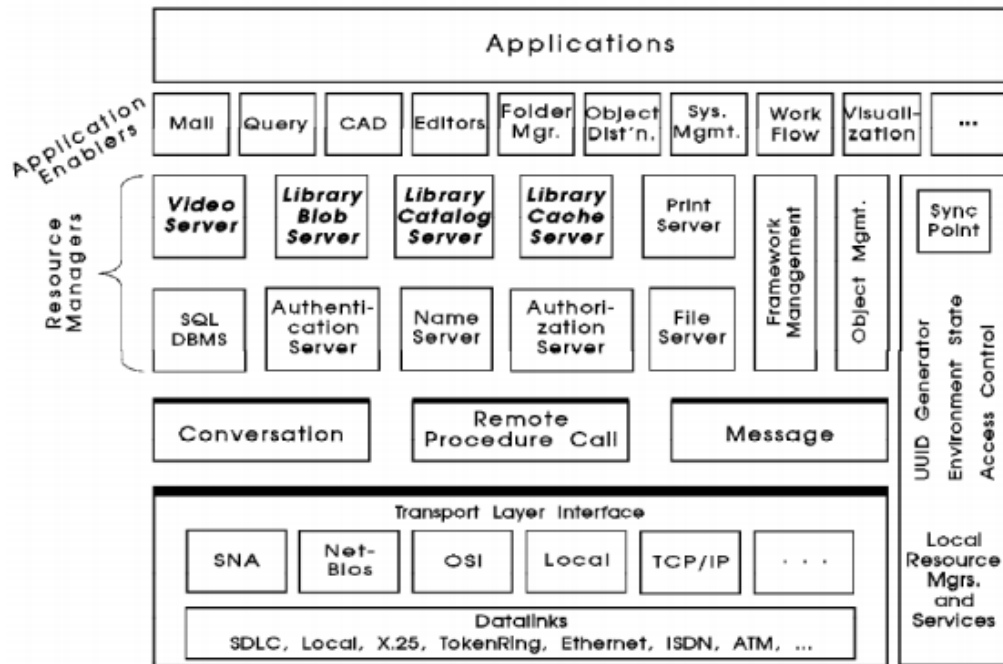
Η εφαρμογή διαχείρισης πόρων θα πρέπει να χορηγεί τη δυνατότητα της κατανεμημένης πρόσβασης γεγονός που απαιτεί τη χρήση μιας αρχιτεκτονικής πελάτη εξυπηρετητή οι οποίοι θα αλληλεπιδρούν δια της χρήσεως ενός κατάλληλου πρωτοκόλλου επικοινωνίας.

Η λειτουργία του διαχειριστή πόρων θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από την παροχή στο χρήστη μόνο των τελείως αναγκαίων λειτουργιών χωρίς να χρειάζεται να επαναλαμβάνει συνεχώς διαδικασίες οι οποίες μπορούν να χορηγηθούν σε αυτόν από άλλες εφαρμογές διαχείρισης πόρων.

Ο διαχειριστής πόρων θα πρέπει να παρέχει όλες τις αναγκαίες λειτουργίες επί των δεδομένων (έλεγχος ταυτόχρονης πρόσβασης, συνέπεια και ακεραιότητα δεδομένων, αποθήκευση και ανάκτηση δεδομένων) ενώ η λειτουργία του μπορεί να εμπλουτιστεί από ένα υποσύστημα ελέγχου των παραμέτρων λειτουργίας του καθώς και από ένα υποσύστημα δημιουργίας και διαχείρισης αρχείων καταγραφής που διατηρούν τα στοιχεία των χρηστών που χρησιμοποίησαν το σύστημα, για περαιτέρω επεξεργασία.

Η άλλη γενική κατηγορία υπηρεσιών που μπορούν να συμβάλλουν στην ευκολότερη δημιουργία και διαχείριση του πληροφοριακού υλικού μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης, είναι οι υπηρεσίες ενεργοποίησης εφαρμογών (application enablers). Ο στόχος αυτών των υπηρεσιών είναι να καταστήσουν τη διαδικασία του προγραμματισμού όσον αφορά την ανάπτυξη μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης εξαιρετικά απλή ή ακόμη και να την καταργήσουν τελείως. Το επόμενο σχήμα παρουσιάζει τη θέση των υπηρεσιών αυτής της κατηγορίας στην πολυεπίπεδη δομή που χαρακτηρίζει την οργάνωση μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης. Αυτή η δομή περιέχει εκτός των άλλων υποσυστήματα ελέγχου της αυθεντικότητας των συνδεδεμένων χρηστών, διακομιστές

αρχείων εκτυπωτών και βάσεων δεδομένων εφαρμογές επεξεργασίας κειμένου, αποστολής και παραλαβής ηλεκτρονικής αλληλογραφίας καθώς και υπηρεσίες απομακρυσμένης πρόσβασης μέσω δικτύου (π.χ. δικτυακά πρωτόκολλα του επιπέδου μεταφοράς και του επιπέδου σύνδεσης δεδομένων).

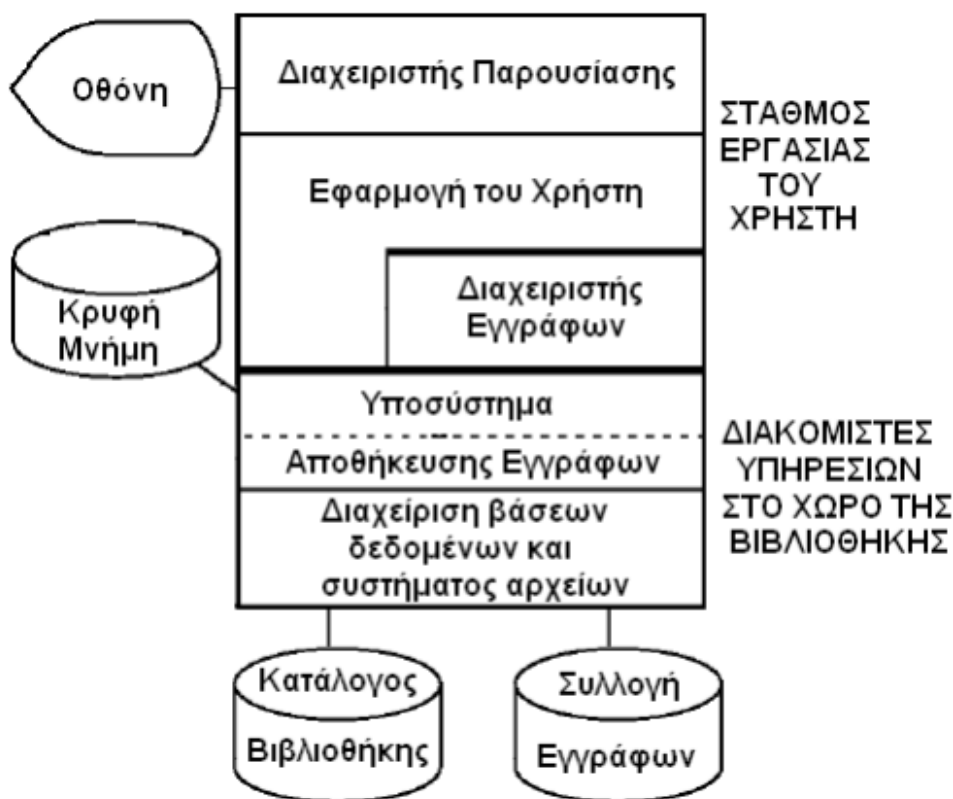

4.5 Η ΠΟΛΥΕΠΙΠΕΔΗ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΜΙΑΣ ΨΗΦΙΑΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Από όλα τα υποσυστήματα που περιλαμβάνονται στη δομή του παραπάνω σχήματος, ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει εκείνο που υλοποιεί τις διαδικασίες αποθήκευσης και ανάκτησης των ψηφιακών δεδομένων και η δομή του οποίου παρουσιάζεται αναλυτικά στο επόμενο σχήμα. Από το σχήμα αυτό παρατηρούμε πως το εν λόγω υποσύστημα χαρακτηρίζεται από μία δομή δύο επιπέδων. Από τα επίπεδα αυτά, το χαμηλότερο επίπεδο πραγματοποιεί τις προαναφερόμενες διαδικασίες αποθήκευσης και ανάκτησης εγγράφων, ενώ επιπλέον παρέχει δυνατότητες αναζήτησης και ενημέρωσης δεδομένων και δημιουργία καταλόγων και ευρετηρίων. Η υλοποίησή των λειτουργιών που προσφέρονται από αυτό στηρίζεται στη χρήση μεθόδων που ανήκουν σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες: (α) μέθοδοι υποβολής ερωτημάτων στη βάση

δεδομένων που προσδιορίζουν τα επιθυμητά χαρακτηριστικά των ψηφιακών εγγράφων που επιθυμούμε να ανακτήσουμε, (β) μέθοδοι ανάκτησης και αποστολής στο χρήστη των εγγράφων που επιστρέφονται από το παραπάνω ερώτημα (γ) μέθοδοι ενημέρωσης του περιεχομένου της βιβλιοθήκης με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται η ακεραιότητα και η ποιότητα των δεδομένων που περιλαμβάνονται σε αυτή.

Ο τρόπος υλοποίησης και λειτουργίας των παραπάνω μεθόδων εξαρτάται από πολλές παραμέτρους με κυριότερη όλων τις ανάγκες που υφίστανται σε κάθε περίπτωση. Για παράδειγμα, σε όλες σχεδόν τις περιπτώσεις το πληροφοριακό σύστημα της ψηφιακής βιβλιοθήκης αποστέλλει στο χρήστη αντίγραφα των εγγράφων που βρίσκονται αποθηκευμένα σε αυτή. Εάν η συνδρομή του χρήστη στη βιβλιοθήκη προβλέπει την αλληλεπίδρασή του με το σύστημα εντός συγκεκριμένου χρονικού διαστήματος – είναι προφανές πως ένας χρήστης με υψηλό ποσό συνδρομής θα πρέπει να εξυπηρετείται πιο γρήγορα σε σχέση με κάποιον άλλο που έχει πληρώσει λιγότερα χρήματα – τότε η αποστολή των δεδομένων σε αυτόν θα πρέπει να τηρεί τους παραπάνω κανόνες. Σε άλλες πάλι περιπτώσεις ο χρήστης μπορεί να ζητήσει μόνο κάποιο τμήμα ενός εγγράφου και όχι ολόκληρο το έγγραφο, ενώ ακόμη είναι πιθανό να ζητηθεί η επέκταση της διαδικασίας αναζήτησης και σε βιβλιογραφικές πηγές που βρίσκονται σε απομακρυσμένες ψηφιακές βιβλιοθήκες. Το υποσύστημα αποθήκευσης και ανάκτησης εγγράφων θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να καλύψει όλες αυτές τις απαιτήσεις. Μιλώντας γενικά, αυτό το υποσύστημα παρέχει υπηρεσίες οι οποίες είναι ανεξάρτητες από την αναπαράσταση των ψηφιακών αντικειμένων ενώ η αρχιτεκτονική του ακολουθεί πάντοτε το μοντέλο του πελάτη – εξυπηρετητή.

Υποσύστημα διαχείρισης εγγράφων ψηφιακής βιβλιοθήκης

Σε αντίθεση με το υποσύστημα διαχείρισης – ανάκτησης εγγράφων που υφίσταται μόνο μία φορά και η φυσική του θέση εντοπίζεται στο χώρο που διατηρείται η ψηφιακή βιβλιοθήκη, το ανώτερο επίπεδο συναντάται σε πολλά στιγμιότυπα (ένα για κάθε χρήστη που συνδέεται στη βάση) που είναι γνωστά ως διαχειριστές εγγράφων (document managers). Η φυσική θέση αυτού του επιπέδου εντοπίζεται στο χώρο εργασίας του χρήστη ενώ οι λειτουργίες που προσφέρει σε αυτόν αφορούν διαδικασίες διαχείρισης των εγγράφων που έχουν ανακτηθεί καθώς και παρουσίασης του περιεχομένου τους στην οθόνη του υπολογιστή του.

Η βασική λειτουργία των διαχειριστών εγγράφων είναι η παροχή στο χρήστη ενός συνόλου πρωτογενών λειτουργιών οι οποίες αν και θα έπρεπε να προσφέρονται από το χαμηλότερο επίπεδο εν τούτοις αυτό δεν γίνεται γιατί κάτι τέτοιο θα προσέδιδε στον προγραμματισμό των εφαρμογών αυτού του είδους πολύ μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας. Αυτές οι λειτουργίες αφορούν κυρίως ευρέως χρησιμοποιούμενες διαδικασίες πρόσβασης σε πληροφοριακό

υλικό όπως είναι η προσπέλαση υλικού διαφορετικού τύπου το οποίο απαιτεί διαφορετικό τρόπο διαχείρισης και αναπαράστασης καθώς επίσης η επεξεργασία, μετατροπή και παρουσίαση αυτού του υλικού.

Μετά τη συνοπτική περιγραφή της βασικής δομής, αρχιτεκτονικής και οργάνωσης μιας τυπικής ψηφιακής βιβλιοθήκης, ας περάσουμε τώρα στην απαρίθμηση των βασικών κλάσεων που θα πρέπει να διαθέτει ένα λογισμικό ανάπτυξης και διαχείρισης βιβλιοθηκών αυτού του τύπου. Αυτές οι κλάσεις επιτρέπουν την υλοποίηση όλων σχεδόν των υποσυστημάτων που χαρακτηρίζουν τη δομή μιας ψηφιακής βιβλιοθήκης και σε γενικές γραμμές είναι οι ακόλουθες:

Υποσύστημα διαχείρισης εγγράφων που επιτρέπει την υλοποίηση όλων των λειτουργιών αποθήκευσης, ανάκτησης, προστασίας, αναζήτησης και αποστολής εγγράφων με τρόπο ανεξάρτητο από την εσωτερική τους αναπαράσταση. Αυτό το υποσύστημα κατέχει ενδιάμεση θέση ανάμεσα στο υλικό και στο λογισμικό του χρησιμοποιούμενου υπολογιστικού συστήματος (middleware) και παρέχει τις υπηρεσίες μιας μεγάλης ποικιλίας διαχειριστών πόρων όπως είναι οι διαχειριστές βάσεων δεδομένων, οι διαχειριστές κρυφής μνήμης και οι διαχειριστές αρχείων.

Διακομιστές υπηρεσιών ασφάλειας και καταλόγων δικτύων που επιτρέπουν την πρόσβαση των χρηστών στο πληροφοριακό υλικό της βιβλιοθήκης διατηρώντας ταυτόχρονα τα δικαιώματα πρόσβασης που έχουν τεθεί για τον κάθε έναν από αυτούς. Στενά συνδεδεμένοι με αυτό το υποσύστημα είναι οι μηχανισμοί ελέγχου πρόσβασης και πιστοποίησης της ταυτότητας των συνδεδεμένων χρηστών (authentication).

Υποσύστημα κοστολόγησης των υπηρεσιών της βιβλιοθήκης που αναλαμβάνει την καταγραφή των εγγράφων που έχουν προσπελαστεί από το χρήστη και την καταμέτρηση των πόρων που έχουν καταναλωθεί (όπως είναι για παράδειγμα το μέγεθος σε Mbytes των αρχείων που έχει κατεβάσει) έτσι ώστε να υπολογίσει και το ποσό της συνδρομής του στις υπηρεσίες που έχει εγγραφεί.

Μηχανή αναζήτησης πληροφοριακού υλικού που επιτρέπει τη διατύπωση ερωτημάτων από το χρήστη και την εμφάνιση των αποτελεσμάτων που επιστρέφονται από αυτά. Αυτή η μηχανή μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο στην απλή όσο και στην σύνθετη μορφή της, με την τελευταία να υποστηρίζει

προηγμένες διαδικασίες αναζήτησης όπως είναι η βελτιστοποίηση ερωτημάτων και η απομάκρυνση των διπλοεγγραφών που επιστρέφονται από την αναζήτηση σε πολλούς θεματικούς καταλόγους.

Υπηρεσίες δημιουργίας και εφαρμογής φίλτρων επί των διακινούμενων δεδομένων που συσχετίζονται με μετασχηματισμούς που εφαρμόζονται επί αυτών και με διαδικασίες όπως η κρυπτογράφηση και η συμπίεση δεδομένων.

Μηχανισμούς διαχείρισης των πολυμεσικών αρχείων που προσδιορίζουν τον τύπο του κάθε εγγράφου και στη συνέχεια καλούν την κατάλληλη εφαρμογή για την προεπισκόπηση του (π.χ. την εφαρμογή Adobe Acrobat Reader για αρχεία τύπου PDF, την εφαρμογή Microsoft Powerpoint για αρχεία τύπου PPT, κ.λ.π.).

Εφαρμογές προεπισκόπησης περιεχομένου και δημιουργίας μικρογραφιών (thumbnails) για τα αντικείμενα της βιβλιοθήκης που δημιουργούνται δυναμικά από την εφαρμογή και συνδέονται με κάποιο έγγραφο έτσι ώστε να μπορεί να προσπελαστεί δια της χρήσεως της μικρογραφίας που το περιγράφει. Εφαρμογές συγγραφής και επεξεργασίας εγγράφων, περιήγησης στο περιεχόμενο της βιβλιοθήκης, ανάλυσης δεδομένων και δημιουργίας ευρετηρίων που επιτρέπουν στο χρήστη να διαχειρισθεί με αποτελεσματικό τρόπο τα έγγραφα που τον ενδιαφέρουν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

STANDARDIZED USAGE STATISTICS HARVESTING INITIATIVE (SUSHI) ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

5.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εξαγωγή στατιστικών για τις βιβλιοθήκες, αποτελεί ένα από τα βασικά ζητήματα που απασχολεί έντονα τους βιβλιοθηκονόμους. Στη σύγχρονη εποχή σημαντικά είναι τα στατιστικά χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών. Είναι γεγονός, ότι οι σύγχρονες βιβλιοθήκες, έχουν ένα τεράστιο όγκο από ηλεκτρονικές πηγές που καταναλώνουν ένα μεγάλο, ίσως το μεγαλύτερο πλέον, μέρος του προϋπολογισμού. Εξαιτίας αυτού του γεγονότος, αλλά και της χρηματοδότησης που πλέον στις μέρες μας έχει μειωθεί δραματικά, αλλά και του κόστους των ηλεκτρονικών πηγών που αυξάνει συνεχώς, η επιλογή αυτών των πηγών χρειάζεται να γίνει με αυστηρά κριτήρια. Ένα από τα σημαντικότερα κριτήρια είναι και τα στατιστικά της χρήσης τους.

Είναι γεγονός ότι πολλές αξιόλογες προσπάθειες έχουν γίνει μέχρι τώρα για την μέτρηση χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών. Μπορούμε να σημειώσουμε την ARL New Measures Initiative, όπου οδήγησε σε πολλά Project, μεταξύ των οποίων και το LibQUAL+. Μια άλλη προσπάθεια, ήταν το ICOLC αναπτύχθηκε από τη NISO και μεγάλους προμηθευτές αποτελώντας ουσιαστικά οδηγίες για μεθόδους στατιστικής μέτρησης ηλεκτρονικών πηγών (Sepherd, 2002)¹.

Το 2002 ιδρύθηκε ο μη κερδοσκοπικός οργανισμός Counting Online User NeTworked Electronic Resources(COUNTER), με σκοπό να αναπτύξει μεθόδους και αναφορές για την μέτρηση της χρήσης των ηλεκτρονικών πηγών. Ο μη κερδοσκοπικός αυτός οργανισμός κατέληξε σε κάποιες μεθόδους και αναφορές για τη μέτρηση των ηλεκτρονικών πηγών.

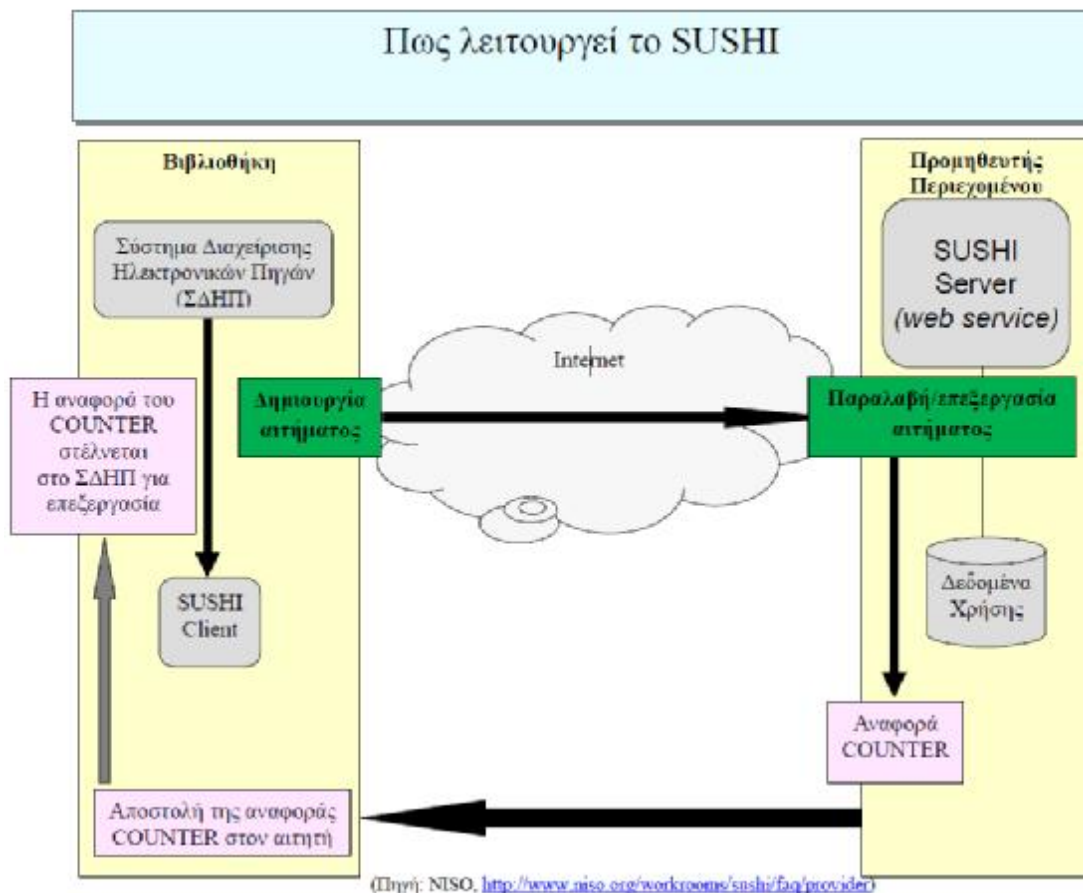
Ωστόσο, το COUNTER δεν ήταν χρηστικό γιατί έπρεπε ο βιβλιοθηκονόμος για κάθε προμηθευτή να εξάγει ξεχωριστή αναφορά. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το χειρισμό από μια πλειάδα εκθέσεων και στατιστικών. Έτσι τον Νοέμβριο του 2004 δημιουργήθηκε η ιδέα για μια αυτόματη μέθοδο που να λύνει αυτό

το πρόβλημα. Το καλοκαίρι του 2005 στο συνέδριο της American Library Association, όπου δημιουργήθηκε μια μικρή ομάδα, γνωστή αργότερα ως ομάδα εργασίας SUSHI, η οποία αποτελούνταν από δύο βιβλιοθηκονόμους, έναν εκπρόσωπο προμηθευτή ολοκληρωμένου συστήματος βιβλιοθήκης και έναν εκπρόσωπο της NISO. Μετά από ανεπίσημες συναντήσεις που είχαν μελέτησαν περισσότερο το ζήτημα της συλλογής στατιστικών στοιχείων χρήσης. Τελικά έλυσαν το πρόβλημα της αυτοματοποίησης εξαγωγής στατιστικών χρήσης, με το SUSHI που είναι ένα πρωτόκολλο αιτήματος/απάντησης.

5.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ SUSHI

Το Standardized Usage Statistics Harvesting Initiative(SUSHI), το οποίο υιοθετήθηκε από τη NISO το 2007 και έγινε το πρότυπο ANSI/NISO Z39.93, αποτελεί πρότυπο το οποίο χρησιμοποιείται από τα Συστήματα Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Πηγών, καθώς και άλλα συστήματα για τη διεξαγωγή στατιστικών χρήσης(NISO, 2011)³. Είναι γεγονός ότι το SUSHI έχει άμεση σχέση και συνεργάζεται με το COUNTER.

Σ' αυτό το σημείο θα γίνει μια προσπάθεια ανάλυσης της λειτουργίας του SUSHI, όπου γίνεται καλύτερα κατανοητό από το σχήμα που ακολουθεί.

Από το παραπάνω σχήμα μπορεί να γίνει κατανοητό σχηματικά πως λειτουργεί η αρχιτεκτονική του SUSHI. Όπως μπορεί να γίνει αντιληπτό, το SUSHI είναι ένα πρωτόκολλο πελάτη/ εξυπηρετητή (client/server), χρησιμοποιώντας το αίτημα/απάντηση του SOAP. Το SOAP είναι ένα πρωτόκολλο σε XML μορφή που χρησιμοποιείται για την ανταλλαγή μηνυμάτων μεταξύ δύο υπολογιστών στο δίκτυο για να μπορέσει να ανακτήσει σε μορφή XML την αναφορά στατιστικών του COUNTER. Όπως μπορούμε να δούμε στο σχήμα πιο πάνω, ο πελάτης (client) που στην περίπτωση μας είναι η βιβλιοθήκη, στείλει το αίτημα στον εξυπηρετητή (server) που είναι ο προμηθευτής περιεχομένου σε μορφή SOAP, ο εξυπηρετητής δημιουργεί μια αναφορά COUNTER την οποία αποστέλνει σε μορφή SOAP στον πελάτη, την βιβλιοθήκη. Στη συνέχεια, όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε και από το σχήμα πιο πάνω, η αναφορά αφού επεξεργαστεί πηγαίνει στο Σύστημα Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Πηγών για περεταίρω επεξεργασία όπου θα βγει και η τελική αναφορά. Παράδειγμα τελικής αναφοράς μπορεί να έχει τη μορφή της παρακάτω εικόνας.

6	Title	ISSN1	2006 CPU	2006 Use	2006-Mar	2006-Apr	2006-May	2006-Jun	2006-Jul	Totals
1222	Surface And Coatings Technology	0257-8972	\$23.55	276	56	114	23	34	49	276
1223	Surface Science	0039-6028	\$202.93	64	11	12	15	16	10	64
1224	Surface Science Reports	0167-5729	\$12.66	10	0	6	1	0	3	10
1225	Surgery	0039-6060	\$5.28	24	7	3	6	8	0	24
1226	Surgical Neurology	0090-3019	\$6.33	20	13	0	4	1	2	20
1227	Survey Of Ophthalmology	0039-6257	\$4.97	26	3	3	13	0	7	26
1228	Synthetic Metals	0379-6779	\$1.47	86	15	5	30	16	20	86
1229	System	0346-251X	\$3.17	40	3	0	2	27	8	40
1230	Systems & Control Letters	0167-6911	\$8.44	15	13	2	0	0	0	15
1231	Talanta	0039-9140	\$1.28	99	31	7	12	30	19	99
1232	Targets	1477-3627	\$126.60	0	0	0	0	0	0	0
1233	Teaching And Teacher Education	0742-051X	\$1.06	119	46	20	13	21	19	119
1234	Technological Forecasting And Social Change	0040-1625	\$843.77	0	0	0	0	0	0	0
1235	Technology In Society	0160-791X	\$82.18	12	4	5	3	0	0	12
1236	Technovation	0166-4972	\$15.83	8	0	2	2	4	0	8
1237	Tectonophysics	0040-1951	\$2.34	54	12	29	5	3	5	54
1238	Telecommunications Policy	0308-5961	\$12.66	10	1	4	0	5	0	10
1239	Telematics And Informatics	0736-5853	\$42.20	3	1	1	0	1	0	3
1240	Tetrahedron	0040-4020	\$0.35	43810	114	63	32923	10962	48	43810
1241	Tetrahedron Letters	0040-4039	\$0.20	54929	271	9663	22336	22592	75	54929
1242	Tetrahedron: Asymmetry	0957-4166	\$0.02	6960	25	18	5596	1318	3	6960
1243	Theoretical And Applied Fracture Mechanics	0167-8442	\$42.20	3	1	2	0	0	0	3
1244	Theoretical Computer Science	0304-3975	\$15.83	8	0	2	0	0	6	8
1245	Theoretical Population Biology	0040-5809	\$33.69	28	12	4	5	0	6	28
1246	Theriogenology	0093-691X	\$1.30	865	101	219	139	135	271	865
1247	Thermochimica Acta	0040-6031	\$1.19	106	14	29	18	31	14	106
1248	Thin Solid Films	0040-6090	\$35.10	301	32	68	64	55	92	301
1249	Thrombosis Research	0049-3848	\$3.84	33	14	3	4	8	4	33

Πηγή:

http://www.niso.org/news/events/niso/past/ALA07nisoupdate/nisoupdateala07_fons.pps

Χρειάζεται να επισημάνουμε ότι αυτή η αναφορά έχει εξαχθεί από το Ολοκληρωμένο Σύστημα Βιβλιοθήκης Millennium. Σ' αυτό το σημείο χρειάζεται να σημειώσουμε ότι το SUSHI, δε δίνει από μόνο του τα στατιστικά χρήσης. Το SUSHI είναι μια καινοτόμα αρχιτεκτονική, που βοηθά στην αυτοματοποίηση της εξαγωγής των στατιστικών. Δηλαδή, το SUSHI συνεργάζεται με το COUNTER και σε συνεργασία με ένα Σύστημα Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Πηγών μπορεί να φέρει αποτελέσματα χρήσης. Δύο στοιχεία που χρειάζεται να επισημανθούν στη συγκεκριμένη αναφορά είναι το CPU που σημαίνει Cost Per Use (Κόστος Ανά Χρήση) και δεύτερον το κόστος βγαίνει από τη γνωσιακή βάση του Συστήματος Διαχείρισης Ηλεκτρονικών Πηγών(ERM).

Σημαντικό είναι το γεγονός ότι το SUSHI έχει αρχίσει να έχει μια ευρύτατη αποδοχή, ήδη 34 από τους μεγαλύτερους παρόχους ψηφιακού περιεχομένου,

μεταξύ των οποίων η EBSCO, ProQuest, προσφέρουν τη τεχνολογία του SUSHI.

Είναι γεγονός ότι το νέο αυτό πρότυπο έχει πολλά οφέληματα τόσο για τις βιβλιοθήκες όσο και για τους παρόχους ψηφιακού περιεχομένου. Κατ' αρχάς αυτοματοποιεί την ανάκτηση των στατιστικών χρήσης. Επίσης, ο βιβλιοθηκονόμος εξοικονομεί αρκετό χρόνο επειδή εξάγει αυτόματα τα στοιχεία χρήσης από όλους τους προμηθευτές. Παράλληλα, υπάρχει μια στενότερη συνεργασία των προμηθευτών και των βιβλιοθηκών, επειδή χρειάζεται και ο client που είναι η βιβλιοθήκη και ο server που είναι ο προμηθευτής για να εξαχθούν τα αποτελέσματα χρήσης, ώστε να γνωρίζουν και οι βιβλιοθήκες και οι προμηθευτές τι χρειάζονται οι χρήστες και να προσαρμόζονται ανάλογα. Ένα άλλο σημαντικό θετικό είναι ότι το SUSHI ενθαρύνει τους προμηθευτές ψηφιακού περιεχομένου να έχουν τα δεδομένα χρήσης σε μια σταθερή και συγκεκριμένη μορφή.

5.3 ΕΡΓΑΛΕΙΑ SUSHI

Χρήσιμο είναι να αναφερθούν, τα εργαλεία που έχουν αναπτυχθεί για την καλύτερη εφαρμογή του SUSHI. Επιγραμματικά μπορούμε να αναφέρουμε το MISO: Serials Solutions' Open-Source Code for SUSHI Client, όπου είναι εργαλείο της Serials Solution, όπου επιτρέπει στις βιβλιοθήκες να χτίσουν συνεπή, σταθερά και σύμφωνα με τα πρότυπα εργαλεία. Το συγκεκριμένο εργαλείο εφαρμόζεται στους servers των πελατών (clients) βιβλιοθηκών, ώστε να συλλέγει τις αναφορές των προμηθευτών.

Επίσης, το EBSCO's SUSHI Software Development Kit (SDK): Open-Source Code for SUSHI Server and Client, το οποίο αναπτύχθηκε από την EBSCO και συγκεκριμένα είναι ένα εργαλείο το οποίο απευθύνεται κυρίως σε αυτούς που αναπτύσσουν το SUSHI και τους βοηθάει να επικεντρωθούν στην λογική του SUSHI παρά στην εφαρμογή.

Παράλληλα, έχει αναπτυχθεί από την EBSCO, το εργαλείο SUSHI Harvester for Consortia, το οποίο βοηθάει τους συνδέσμους βιβλιοθηκών, ώστε να αυτοματοποιήσουν την εξαγωγή των στατιστικών. Με τον SUSHI Harvester, μπορούν οι σύνδεσμοι να οργανώσουν τις αναφορές χρήσης, ώστε όλα τα

μέλη του συνδέσμου να μπορούν πολύ εύκολα να εξάγουν τις αναφορές χρήσης από τους προμηθευτές περιεχομένου.

Τέλος χρήσιμο θα ήταν να αναφέρουμε το COUNTER-Compliant Vendors, όπου αποτελεί μια λίστα με τους προμηθευτές ψηφιακού περιεχομένου, που έχουν εφαρμόσει και είναι ακολουθούν το SUSHI4.

5.4 ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΕΙΣ

Οι προσπάθειες για την καλύτερη εξαγωγή στατιστικών χρήσης ηλεκτρονικών πηγών οδήγησαν στην δημιουργία του SUSHI. Το SUSHI διευκολύνει και αυτοματοποιεί την εξαγωγή των στατιστικών χρήσης. Επίσης, σημαντικό είναι το γεγονός ότι το SUSHI, παρόλο που δεν έχει πολύ καιρό που έχει υιοθετηθεί και εφαρμοστεί ως πρότυπο, ωστόσο έχει ενθαρρυντικά αποτελέσματά. Επίσης, σημαντικό είναι το γεγονός της μεγάλης του αποδοχής από τους μεγαλύτερους παρόχους ψηφιακού περιεχομένου που το καθιστούν πολύ σημαντικό εργαλείο.

Βέβαια, η έρευνα για καλύτερη, γρηγορότερη και ποιοτικότερη εξαγωγή στατιστικών χρήσης ηλεκτρονικών πηγών δε θα σταματήσει, ωστόσο μπορούμε να πούμε ότι στη συνεχή αυτή προσπάθεια το SUSHI αποτελεί ένα σημαντικό σταθμό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΑΚΕΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΕΣ

6.1 ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗΣ

Το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης (ΕΚΤ) είναι ο εθνικός οργανισμός για την τεκμηρίωση, την πληροφόρηση και την υποστήριξη σε θέματα έρευνας, επιστήμης και τεχνολογίας.

Λειτουργεί από το 1980 στο Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών και εποπτεύεται από τη Γενική Γραμματεία Έρευνας και Τεχνολογίας (ΓΓΕΤ) του Υπουργείου Ανάπτυξης. Διευθυντής του ΕΚΤ είναι ο κ. Ευάγγελος Μπούμπουκας.

Στο πλαίσιο των θεσμοθετημένων λειτουργιών του εντάσσονται, μεταξύ άλλων:

§ Η δημιουργία και online διάθεση ελληνικών βάσεων δεδομένων επιστήμης και τεχνολογίας

§ Η συγκρότηση και διάθεση του Εθνικού Αρχείου των Διδακτορικών Διατριβών

§ Η ανάπτυξη και παροχή λογισμικού για την αυτοματοποίηση των λειτουργιών των ελληνικών βιβλιοθηκών και τη διασφάλιση της πρόσβασης και διασύνδεσής τους με τράπεζες πληροφοριών ελληνικού και διεθνούς περιεχομένου Επιστήμης και Τεχνολογίας

§ Η δημιουργία Δικτύου Βιβλιοθηκών και η ενημέρωση και η ενημέρωση Εθνικών Συλλογικών Καταλόγων

§ Η υποστήριξη του τμήματος ISSN, ISBN της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδας.

Το εύρος των πηγών πληροφόρησης, το εξειδικευμένο προσωπικό και η τεχνική υποδομή καθιστούν το ΕΚΤ κεντρικό σημείο στη ροή της επιστημονικής και τεχνολογικής πληροφόρησης προς την επιστημονική, ερευνητική, εκπαιδευτική και επιχειρηματική κοινότητα της Ελλάδας. Παράλληλα, το ΕΚΤ είναι σημαντική παρουσία στον ευρωπαϊκό χώρο, μέσω της συμμετοχής του σε έργα και δίκτυα σχετικά με την Κοινωνία της Πληροφορίας και την Καινοτομία.

Οι στρατηγικοί στόχοι του ΕΚΤ υλοποιούνται από το έργο «Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα Έρευνας και Τεχνολογίας» που στοχεύει στην παραγωγή και διάθεση περιεχομένου Επιστήμης και Τεχνολογίας, με τη δημιουργία σύγχρονης υπολογιστικής υποδομής και την ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων υψηλής τεχνογνωσίας στον τομέα του ψηφιακού περιεχομένου.

6.2 «ARTEMIS»

Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΚΡΙΖΑΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

Στο πλαίσιο του **Επιχειρησιακού Προγράμματος Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΕΠΕΑΕΚ)** που χρηματοδοτείται από το Υπουργείο Παιδείας και την Ευρωπαϊκή Ένωση, εκτελείται το πρόγραμμα **ΔΙΚΤΥΩΣΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ** από το ΕΜΠ. Μέρος του έργου είναι η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου καταμεμημένου πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης του πνευματικού υλικού των Ιδρυμάτων ΑΕΙ και ΤΕΙ της χώρας που διεθνώς είναι γνωστό με τον όρο *γκρίζα βιβλιογραφία*. Η γκρίζα βιβλιογραφία περιλαμβάνει την έντυπη ή ηλεκτρονική μορφή του εκπαιδευτικού και ερευνητικού υλικού που παράγεται σε κάθε πανεπιστήμιο, δηλαδή τις διπλωματικές εργασίες των φοιτητών, τις εργασίες για τη λήψη μεταπτυχιακών διπλωμάτων εξειδίκευσης, τις διδακτορικές διατριβές, τις σημειώσεις μαθημάτων, τις τεχνικές αναφορές κ.ά.

Το σύστημα **ARTEMIS** περιλαμβάνει το σύνολο της γκρίζας βιβλιογραφίας των βιβλιοθηκών των ΑΕΙ και ΤΕΙ. Όλο το αρχειοθετημένο υλικό γκρίζας βιβλιογραφίας που ανήκει στη βιβλιοθήκη κάθε Ιδρύματος γίνεται πλέον προσπελάσιμο μέσω Διαδικτύου. Το ARTEMIS ενοποιεί όλες τις βιβλιοθήκες, ώστε να φαίνονται σαν μια μεγάλη (εικονική) ηλεκτρονική βιβλιοθήκη. Οποιοσδήποτε χρήστης που είναι συνδεδεμένος στο διαδίκτυο, μπορεί να προσπελάσει την ιστοσελίδα του συστήματος ARTEMIS και να αναζητήσει μέσω μιας φόρμας αναζήτησης (search form) οποιοδήποτε ηλεκτρονικό κείμενο ανήκει στην γκρίζα βιβλιογραφία, ανεξάρτητα με το σε

ποια βιβλιοθήκη ιδρύματος αυτό μπορεί τελικά να βρίσκεται. Το σύστημα μπορεί να εκτελεί διαφανώς από το χρήστη αναζήτηση με βάση οποιοδήποτε πεδίο, όπως π.χ. όνομα συγγραφέα, τίτλο εργασίας, ημερομηνία συγγραφής, σχετικές λέξεις ή και συνδυασμό αυτών.

6.3 «ΜΥΡΙΟΒΙΒΛΟΣ»

Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Είναι η ψηφιακή βιβλιοθήκη της εκκλησίας της Ελλάδος, στην οποία υπάρχει συγκεντρωμένο περιεχόμενο που αφορά σε θέματα της Εκκλησίας. Περιλαμβάνει δηλαδή, Λειτουργικά Κείμενα, Κείμενα των Πατέρων, Πατρολογία, Ορθόδοξη Πνευματικότητα, Θεολογία, Εκκλησιαστική Ιστορία, Ντοκουμέντα, Τέχνη, Αρχαιολογία, Βυζαντινή Ιστορία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Νεοελληνική Ιστορία, Νεοελληνική Γραμματεία, Βιβλιογραφίες, Συζητήσεις, Εορταστικές Εκδόσεις. Επίσης περιλαμβάνει ένα πλούσιο εικονογραφικό υλικό, καθώς επίσης και ακουστικό υλικό.

Το συγκεντρωμένο αυτό ψηφιακό υλικό παρουσιάζεται σε εννέα διαφορετικές γλώσσες οι οποίες είναι ελληνικά, αγγλικά, γαλλικά, ισπανικά, ιταλικά, γερμανικά, ρώσικα, ρουμάνικα.

6.4 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΡΗΤΗΣ

Το Πανεπιστήμιο Κρήτης έχει δημιουργήσει μια ψηφιακή βιβλιοθήκη, στόχος της οποίας είναι η δυναμική ανάπτυξη των συλλογών της έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις εκπαιδευτικές ανάγκες των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Πλάι στις παραδοσιακές συλλογές εντύπων, η ανάπτυξη των ηλεκτρονικών συλλογών έρχεται να καλύψει υπάρχοντα κενά και να προσφέρει σημαντικές υπηρεσίες στη διαχείριση της γνώσης.

Η πρόσβαση στις ιστοσελίδες των Ηλεκτρονικών Περιοδικών, των Βάσεων Δεδομένων, του Εσωτερικού Δικτύου CD-ROMs και του Δικτύου Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών είναι ελεγχόμενη και παρέχεται στην Ακαδημαϊκή Κοινότητα μόνο μέσω του Δικτύου του Πανεπιστημίου Κρήτης.

Κατάλογος

Παρέχει δυνατότητα αναζήτησης στη Βιβλιογραφική Βάση δεδομένων του Π.Κ η οποία περιέχει όλο το υλικό της Βιβλιοθήκης καθώς και σε βιβλιογραφικές βάσεις δεδομένων άλλων Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα και το εξωτερικό είτε μέσω του πρωτοκόλλου Z39.50 (Ναυτίλος) είτε μέσω της συμβατικής telnet εφαρμογής.

6.5 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΙΟΝΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Η Ψηφιακή Βιβλιοθήκη του Ιονίου Πανεπιστημίου αποβλέπει στην ανάπτυξη ενός συνόλου έγκυρων, αξιόπιστων και υψηλής επιστημονικής ποιότητας θεματικών πυλών με κύριους θεματικούς άξονες τα βασικά επιστημονικά αντικείμενα που θεραπεύονται από τα τμήματα του Πανεπιστημίου.

Θεματικές Πύλες :

§ Τμήμα Αρχειονομίας / Βιβλιοθηκονομίας

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Αρχαία Ελληνική Γραμματεία), 2 τίτλοι

Βιβλιογραφία / Βιβλιολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Βιβλιογραφία / Βιβλιολογία), 6 τίτλοι

Βιβλιοθηκονομία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Βιβλιοθηκονομία), 16 τίτλοι

Επιστήμη της Πληροφόρησης (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Επιστήμη της Πληροφόρησης), 13 τίτλοι

Ιστορία του Βιβλίου / Τυπογραφίας / Εκδοτικής (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιστορία του Βιβλίου / Τυπογραφίας / Εκδοτικής), 7 τίτλοι

Καταλογογράφηση / Τεκμηρίωση (Ηλεκτρονικές Πηγές που αφορούν στην καταλογογράφηση υλικού Βιβλιοθηκών και Αρχείων), 9 τίτλοι

Μουσειολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσειολογία), 21 τίτλοι

Αρχειονομία / Αρχαιοθηκονομία (Πηγές που αφορούν στην επιστήμη της Αρχειονομίας και της Αρχαιοθηκονομίας), 25 τίτλοι

Βιβλιοθήκες στο Διαδίκτυο (Συλλογή ψηφιακών βιβλιοθηκών αλλά και απλοί ισότοποι βιβλιοθηκών στο Διαδίκτυο), 34 τίτλοι

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 3 τίτλοι

Ιστορία της Διοίκησης (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιστορία της Διοίκησης), 3 τίτλοι

Ιστορία των Επιστημών (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιστορία των Επιστημών), 5 τίτλοι

Λογοτεχνία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Λογοτεχνία), 11 τίτλοι

Συντήρηση και Διατήρηση Υλικού (Ηλεκτρονικές δημοσιεύσεις που αφορούν στη συντήρηση υλικού Βιβλιοθηκών και Αρχείων), 8 τίτλοι

Τμήμα Ιστορίας

Αρχαία Ελληνικά (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Αρχαία Ελληνικά), 1 τίτλος

Αρχαιολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Αρχαιολογία), 5 τίτλοι

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 22 τίτλοι

Ευρωπαϊκή Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ευρωπαϊκή Ιστορία), 4 τίτλοι

Ιστορικά Πρόσωπα, 1 τίτλος

Λατινικά (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Λατινικά), 1 τίτλος

Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Νεότερη και Σύγχρονη Ελληνική Ιστορία), 1 τίτλος

Παλαιογραφία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Παλαιογραφία), 1 τίτλος

Ρωμαϊκή Ιστορία / Ελληνιστικοί Χρόνοι (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ρωμαϊκή Ιστορία / Ελληνιστικοί Χρόνοι), 10 τίτλοι

Αρχαία Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Αρχαία Ιστορία), 7 τίτλοι

Βυζαντινή & Δυτική Μεσαιωνική Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Βυζαντινή & Δυτική Μεσαιωνική Ιστορία), 8 τίτλοι

Εθνολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Εθνολογία), 3 τίτλοι

Ιστορία της Τέχνης (Περιγραφή της Θεματικής κατηγορίας Ιστορία της Τέχνης), 7 τίτλοι

Κοινωνιογλωσσολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Κοινωνιογλωσσολογία), 6 τίτλοι

Ναυτιλιακή Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ναυτιλιακή Ιστορία), 4 τίτλοι

Οικονομική Ιστορία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Οικονομική Ιστορία), 8 τίτλοι

Πολιτική (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Πολιτική), 14 τίτλοι

Φιλοσοφία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Φιλοσοφία), 18 τίτλοι

§ Τμήμα Ξένων Γλωσσών / Μετάφρασης / Διερμηνείας

Αγγλική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Αγγλική Γλώσσα), 1 τίτλος

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 9 τίτλοι

Γλωσσολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Γλωσσολογία), 3 τίτλοι

Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Θεωρία και Πράξη της Μετάφρασης), 2 τίτλοι

Ιταλική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιταλική Γλώσσα), 12 τίτλοι

Λογοτεχνική Μετάφραση (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Λογοτεχνική Μετάφραση), 13 τίτλοι

Οικονομική Επιστήμη (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Οικονομική Επιστήμη), 5 τίτλοι

Ολλανδική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ολλανδική Γλώσσα), κανένας τίτλος

Τεχνική Μετάφραση (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Τεχνική Μετάφραση), κανένας τίτλος

Γαλλική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Γαλλική Γλώσσα), 1 τίτλος

Γερμανική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Γερμανική Γλώσσα), 1 τίτλος

Δίκαιο (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Δίκαιο), 16 τίτλοι

Ισπανική Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ισπανική Γλώσσα), κανένας τίτλος

Λεξικά (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Λεξικά), 21 τίτλοι

Ξένοι Πολιτισμοί και Λογοτεχνία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ξένοι Πολιτισμοί και Λογοτεχνία), 36 τίτλοι

Οικονομική – Πολιτική Μετάφραση (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Οικονομική – Πολιτική Μετάφραση), 11 τίτλοι

Πολιτική Επιστήμη (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Πολιτική Επιστήμη), 12 τίτλοι

Τούρκικη Γλώσσα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Τούρκικη Γλώσσα), 4 τίτλοι

§ Τμήμα Μουσικών Σπουδών

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 7 τίτλοι

Θεωρητικά και Σύνθεση (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Θεωρητικά και Σύνθεση), 10 τίτλοι

Μουσική Παιδαγωγική (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσική Παιδαγωγική), κανένας τίτλος

Μουσικοθεραπεία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσικοθεραπεία), κανένας τίτλος

Παλιά Μουσική (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Παλιά Μουσική), 10 τίτλοι

Μουσικές Επιστήμες (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσικές Επιστήμες), 7 τίτλοι

Μουσική Τεχνολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσική Τεχνολογία), κανένας τίτλος

Οργανική και Φωνητική Μουσική Εκτέλεση (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Οργανική και Φωνητική Εκτέλεση), 3 τίτλοι

Τζαζ (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Τζαζ), 8 τίτλοι

§ Τμήμα Πληροφορικής

Βάσεις Δεδομένων (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Βάσεις Δεδομένων), 3 τίτλοι

Δίκτυα / Τηλεπικοινωνίες (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Δίκτυα / Τηλεπικοινωνίες), 14 τίτλοι

Ιστορία Τέχνης / Αρχιτεκτονική / Σχέδιο (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιστορία Τέχνης / Αρχιτεκτονική / Σχέδιο), κανένας τίτλος

Μουσική Πληροφορική (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Μουσική Πληροφορική), 4 τίτλοι

Πληροφορική Εκδοτικής και Κειμένου (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Πληροφορική Εκδοτικής και Κειμένου), 7 τίτλοι

Τεχνολογίες Πληροφορικής (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Τεχνολογίες Πληροφορικής), 3 τίτλοι

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 5 τίτλοι

Ηλεκτρονικό Επιχειρείν (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ηλεκτρονικό Επιχειρείν), 3 τίτλοι

Ιστορική Πληροφορική (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Ιστορική Πληροφορική), κανένας τίτλος

Πληροφοριακά Συστήματα (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Πληροφοριακά Συστήματα), 1 τίτλος

Προγραμματισμός (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Προγραμματισμός), 20 τίτλοι

Υπολογιστική Γλωσσολογία και Γλωσσική Τεχνολογία (Περιγραφή της θεματικής κατηγορίας Υπολογιστική Γλωσσολογία και Γλωσσική Τεχνολογία), 3 τίτλοι

§ Τμήμα Τεχνών Ήχου και Εικόνας

Γενικά (Στην κατηγορία αυτή περιλαμβάνονται πηγές που δεν ανήκουν θεματικά σε καμία από τις υπόλοιπες κατηγορίες των πυλών), 21 τίτλοι

Ήχος (Ηλεκτρονικές πηγές και σημειώσεις μαθημάτων που αφορούν στον Ήχο), 18 τίτλοι

Κινηματογράφος, 9 τίτλοι

Πολυμέσα (Ηλεκτρονικές πηγές και σημειώσεις μαθημάτων που αφορούν στα Πολυμέσα), 10 τίτλοι

Σχέδιο και Χρώμα (Περιλαμβάνει Animation, Computer Graphics), 9 τίτλοι

Φωτογραφία (Ηλεκτρονικές πηγές και σημειώσεις μαθημάτων που αφορούν στη Φωτογραφία), 34 τίτλοι

Ζωγραφική, 11 τίτλοι

Θεωρία (Ηλεκτρονικές πηγές και σημειώσεις μαθημάτων που αφορούν στον Ήχο και την Εικόνα), 8 τίτλοι

Ορολογία (Ηλεκτρονικές πηγές που περιέχουν λεξικά και γλωσσάρια τέχνης ή συγκεκριμένων τεχνών), 23 τίτλοι

Σύγχρονη Τέχνη (Ηλεκτρονικές πηγές και σημειώσεις μαθημάτων που αφορούν στη Σύγχρονη Τέχνη), 8 τίτλοι

Τέχνες και Τεχνικές (Τεχνικές για την εξάσκηση συγκεκριμένων Τεχνών, π.χ. Φωτογραφίας, Κινηματογράφου, Ηχογραφήσεων), 19 τίτλοι

Ψηφιακή Τεχνολογία (Πηγές που ασχολούνται αμιγώς με την ψηφιακής μορφής τέχνη), 17 τίτλοι

6.6 Η ΨΗΦΙΑΚΗ ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος (ΕΒΕ) ιδρύθηκε τυπικά με το Διάταγμα, που εκδόθηκε στις 15 Μαΐου 1832, με την επωνυμία "Δημοσία Βιβλιοθήκη" και με Διευθυντή το Γεώργιο Γεννάδιο, που έφερε τον τίτλο του "Επιστάτου".

Αποστολή της Ε.Β.Ε. είναι η συγκέντρωση, οργάνωση και απόδοση στο κοινό των, σε κάθε δυνατή μορφή, γραπτών προϊόντων επιστήμης και πολιτισμού που συνδέονται με την Ελλάδα. Η Ε.Β.Ε. ιδίως:

α) Αναπτύσσει και διατηρεί την εθνική Συλλογή, η οποία περιλαμβάνει Υλικό που παράγεται στην Ελλάδα καθώς και Υλικό που παράγεται στο εξωτερικό, αλλά συνδέεται ή έχει συνάφεια με τους ανθρώπους, τη χώρα, τις παραδόσεις και τον πολιτισμό της Ελλάδας σε οποιαδήποτε γλώσσα και μορφή και αν βρίσκεται. Για το σκοπό αυτό συγκεντρώνει, επεξεργάζεται, συντηρεί, διαφυλάσσει, προβάλλει και καθιστά το Υλικό της Συλλογής της προσιτό σε κάθε ενδιαφερόμενο, κατά τρόπο ισότιμο και με γνώμονα την ελευθερία της γνώσης, της πληροφόρησης και της έρευνας.

β) Αναπτύσσει δραστηριότητες σχετικές με το σκοπό της, με στόχο την ενίσχυση της πολιτιστικής και πνευματικής ζωής της χώρας.

γ) Λειτουργεί ως εθνικό βιβλιογραφικό και πληροφοριακό κέντρο της χώρας και είναι αποδέκτης της υποχρεωτικής, σύμφωνα με το νόμο, κατάθεσης Υλικού.

δ) Συντάσσει και εκδίδει την αναδρομική και την τρέχουσα Εθνική Βιβλιογραφία καθώς και τους καταλόγους του χειρόγραφου, έντυπου ή άλλης μορφής Υλικού που ανήκει στη Συλλογή της.

ε) Λειτουργεί ως επίσημο εθνικό κέντρο παροχής οδηγιών, κατευθύνσεων και διαμόρφωσης προτύπων στους τομείς της βιβλιογραφίας και της συντήρησης, διατήρησης, ψηφιοποίησης και αποκατάστασης Υλικού και της πληροφόρησης που έχει σχέση με αυτά.

στ) Παρέχει τις εθνικές υπηρεσίες διεθνών αριθμοδοτήσεων, όπως αυτές των βιβλίων (ISBN), περιοδικών εκδόσεων (ISSN), μουσικής (ISMN).

ζ) Συνεργάζεται σε θέματα βιβλιοθηκών με άλλους οργανισμούς και ιδιώτες στο εσωτερικό και εξωτερικό και συμμετέχει σε ερευνητικά και αναπτυξιακά προγράμματα.

η) Εκπροσωπεί τη χώρα στο εξωτερικό για ζητήματα που έχουν σχέση με την αποστολή της.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7

ΕΡΕΥΝΑ

ΣΕ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΟΝΟΜΟΥΣ

7.1 ΈΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η ιδιαίτερη σημασία της επιστημονικής έρευνας, καθώς και της Μεθοδολογίας της Έρευνας (ΜΕ), είναι συνυφασμένη με τους κύριους σκοπούς της που συνίστανται στην αναζήτηση και αποκάλυψη της αλήθειας και της γνώσης και την απάντηση σε σημαντικά ερωτήματα με την εφαρμογή επιστημονικών μεθόδων. Η Μεθοδολογία της Έρευνας αποσκοπεί στο να εξοπλίσει τους φοιτητές και τις φοιτήτριες με την κατάλληλη επιστημονική ‘πανοπλία’, ώστε να γνωρίσουν πώς διεξάγεται η πρωτογενής επιστημονική έρευνα και πώς γίνεται η διδακτορική διατριβή, η οποία αποτελεί πρωτότυπη συμβολή στην επιστήμη. Έτσι, αυτοί θα είναι σε θέση να ασχοληθούν με την έρευνα και την παραγωγή πρωτότυπης και αξιόλογης γνώσης και να συμβάλλουν στην προώθηση της επιστήμης.

Δηλαδή, η ΜΕ θα τους βοηθήσει να γίνουν επιστήμονες, πράγμα που δεν πραγματοποιείται μόνο με την απόκτηση του πανεπιστημιακού πτυχίου. Αντίθετα, απαιτείται η παρουσίαση αποδεκτής από την πανεπιστημιακή κοινωνία διδακτορικής διατριβής η οποία να στηρίζεται σε επιστημονικές ερευνητικές μεθόδους και να έχει ελεγχθεί βάσει συστηματικών και αυστηρών προδιαγραφών.

Η εισαγωγή στη μεθοδολογία της έρευνας αποσκοπεί να εισάγει κατ’ αρχήν, στην επιστημολογία και την επιστημονική μέθοδο προκειμένου να είναι σε θέση:

- 1) να επιδίδονται στον επιστημονικό λογισμό, την έρευνα και την κριτική ανάλυση
- 2) να μπορούν με εγκυρότητα και πειθώ να:
 - αμφισβητούν όσα ακούνε και διδάσκονται
 - να έχουν κριτική σκέψη
 - να ακολουθούν τους κανόνες της επιστημονικής δεοντολογίας

7.2 ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

1. Είδη προβλημάτων

Τα κύρια είδη των προβλημάτων, τα οποία ενδιαφέρουν τον άνθρωπο και μπορεί να αποτελέσουν αντικείμενο έρευνας είναι αναρίθμητα. Μεταξύ αυτών σημαντικότερα θεωρούνται αυτά που:

⇒ μπορούν να απαντηθούν χωρίς επιστημονικές μεθόδους,

⇒ είναι δύσκολο να απαντηθούν ακόμη και με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων,

⇒ μπορούν να απαντηθούν με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων, χωρίς αυτό κατ' ανάγκην να σημαίνει ότι οι λύσεις που προκύπτουν είναι ικανοποιητικές και οριστικές.

Κατά συνέπεια, ενδιαφέρει κατ' αρχήν να εξεταστεί κατά πόσο το πρόβλημα χρειάζεται, μπορεί και πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο επιστημονικής έρευνας. Στην περίπτωση που η απάντηση στο βασικό αυτό ερώτημα είναι καταφατική, θα πρέπει να υπολογιστούν, έστω και κατά προσέγγιση, οι απαιτήσεις του σε χρόνο, σε κόστος, καθώς και σε εξειδικευμένη γνώση.

2. Είδη ερευνών

Ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκεται, μπορούμε να διακρίνουμε τις επιστημονικές έρευνες σε τρεις βασικές κατηγορίες, τις διερευνητικές, τις περιγραφικές και τις πειραματικές.

ΕΙΔΗ ΕΡΕΥΝΩΝ

<ul style="list-style-type: none">• ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ<ul style="list-style-type: none">⇒ έμφαση στην ανακάλυψη⇒ χαρακτηριστικό τους η ευελιξία⇒ απαιτούν εμπειρία⇒ εμπειρογνώμονες
<ul style="list-style-type: none">• ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ<ul style="list-style-type: none">⇒ είναι περισσότερο οργανωμένες, προδιαγραμμένες και σχεδιασμένες⇒ απαιτείται προσοχή για τυχόν μεροληψία.
<ul style="list-style-type: none">• ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ<ul style="list-style-type: none">⇒ στηρίζονται στο πείραμα⇒ απαιτούν ευελιξία και εμπειρία

7.3 ΜΕΘΟΔΟΙ ΣΥΛΛΟΓΗΣ ΥΛΙΚΟΥ

Σε αυτήν την ενότητα αναφέρονται και αναλύονται περιληπτικά τρεις από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού. Τα κύρια χαρακτηριστικά τους, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους. Με αυτόν τον τρόπο γίνεται εμφανές το πώς επιλέχτηκε η μέθοδος που διευκολύνει περισσότερο την επεξεργασία δεδομένων και συνεπώς την υλοποίηση της έρευνας. Οι τρεις αυτοί μέθοδοι συλλογής υλικού είναι:

- ✓ Η παρατήρηση
- ✓ Η συνέντευξη
- ✓ Το ερωτηματολόγιο

Η παρατήρηση : Είναι η διαδικασία όπου κάποιο φαινόμενο ή συμπεριφορά παρατηρούνται κατά τρόπο προγραμματισμένο, οργανωμένο, συστηματοποιημένο, από άτομα ειδικευμένα ή εκπαιδευμένα για τον ρόλο αυτό. Χρησιμοποιεί την καταγραφή γεγονότων και υφίσταται επαλήθευση (Δημητρόπουλος, 1994: 89)

Τα **Είδη** της παρατήρησης είναι : η **άμεση** , η **συμμετοχική** και η **έμμεση** ή **προκαλούμενη** ή **πειραματική παρατήρηση**.

Η συνέντευξη : Είναι μία από τις πιο γνωστές μεθόδους συλλογής υλικού όπου ο ερευνητής υποβάλλει στον ερωτώμενο μια σειρά από ερωτήσεις στις οποίες καλείται να απαντήσει. Αυτό που ενδιαφέρει τον ερευνητή είναι να ανακαλύψει τι σκέφτεται ο ερωτώμενος σε σχέση με κάποιο θέμα και να συγκρίνει τις γνώμες και τις απόψεις των ερωτώμενων. Στην συνέχεια ο ερευνητής ενδιαφέρεται να συγκρίνει και να ομαδοποιήσει τις απόψεις των ερωτώμενων (Ζαφειρίου, 2003).

Τα **Είδη** της συνέντευξης είναι: **κατευθυνόμενη** ή **δομημένη**, **ημι-κατευθυνόμενη** και η **ελεύθερη συνέντευξη**.

Το ερωτηματολόγιο : Είναι ένα έντυπο που περιέχει μια σειρά δομημένων ερωτήσεων οι οποίες παρουσιάζονται σε μια συγκεκριμένη σειρά και στις οποίες ο ερωτώμενος καλείται να απαντήσει γραπτά (Ζαφειρίου, 2003).

Τα κυριότερα **πλεονεκτήματα** των ερωτηματολογίων είναι:

- ✓ Στοιχίζουν πολύ φθηνότερα από τις συνεντεύξεις.
- ✓ Μπορούν να σταλούν σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων.
- ✓ Είναι εύκολη η κατασκευή και η χρήση του.
- ✓ Οι ερωτώμενοι μπορούν να εκφραστούν ελεύθερα (έλλειψη άμεσης επικοινωνίας)
- ✓ Τυποποιημένοι τρόποι ανάλυσης του υλικού.

- ✓ Ο ερευνητής δεν μπορεί να επηρεάσει τις απαντήσεις.
- ✓ Είναι η λιγότερο χρονοβόρα μέθοδος.

Τα κυριότερα **μειονεκτήματα** των ερωτηματολογίων είναι:

- ✓ Ο ερευνητής δεν είναι σε θέση να αποσαφηνίσει τις ανοιχτές ερωτήσεις.
- ✓ Υποχρεώνει τον ερωτηθέντα να απαντήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο.

Με βάση τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζονται πιο πάνω, και λόγω της απειρίας του ερευνητή αλλά και του περιορισμένου χρόνου που απαιτεί η έρευνα, μιας και πρόκειται για πτυχιακή εργασία, κρίθηκε ότι το ερωτηματολόγιο είναι το καταλληλότερο μέσο για την διεκπεραίωση αυτής της ερευνητικής μελέτης.

Όλα τα ερευνητικά εργαλεία έχουν **πλεονεκτήματα** αλλά και **μειονεκτήματα**. Η χρήση ενός ερευνητικού εργαλείου δεν αποκλείει τη χρήση ενός δεύτερου ή και ενός τρίτου. Αυτό σημαίνει ότι ο ερευνητής μπορεί να διασταυρώσει τα ερευνητικά εργαλεία, εάν αυτό απαιτείται από τις ανάγκες της εργασίας του.

*Το ερευνητικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα έρευνα όπως αναφέρθηκε και παραπάνω ήταν το **ερωτηματολόγιο**. Το ερωτηματολόγιο είναι «ένα σύνολο γραπτών ερωτήσεων σχετικών με ένα πρόβλημα, τις οποίες ο ερευνητής απευθύνει ομοιόμορφα στα υποκείμενα του δείγματος, με σκοπό να συγκεντρώσει τις αναγκαίες ερευνητικές πληροφορίες. Οι ερωτήσεις αναφέρονται στις γνώσεις, τις γνώμες, τις προτιμήσεις, τα ενδιαφέροντα, τα συναισθήματα, τις προσδοκίες, τις στάσεις, τις αξίες και γενικά στα χαρακτηριστικά όλων των όψεων της προσωπικότητας του ατόμου και στη συμπεριφορά του σε προκαθορισμένες καταστάσεις».*

7.4 ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΈΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό να διερευνήσει τη γνώμη των βιβλιοθηκονόμων του οικονομικού πανεπιστημίου Αθηνών, του πανεπιστημίου Πατρών και του ΤΕΙ Πάτρας σε σχέση με την ψηφιοποίηση της βιβλιοθήκης των ιδρυμάτων.

7.5 ΔΕΙΓΜΑ

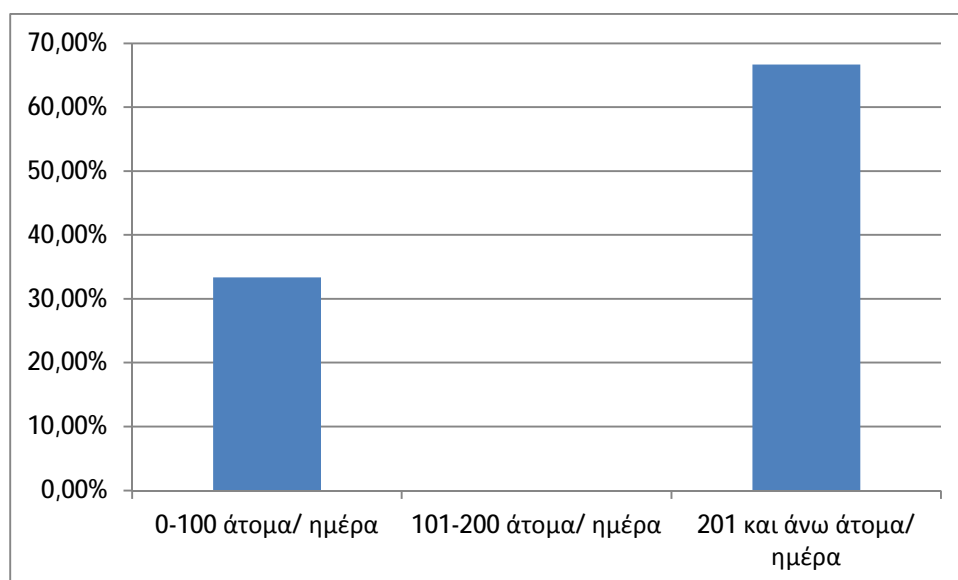
Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 6 βιβλιοθηκονόμοι

- 2 του οικονομικού πανεπιστημίου Αθηνών
- 2 του πανεπιστημίου Πατρών και
- 2 του ΤΕΙ Πάτρας

7.6 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΣΥΧΝΟΤΗΤΑ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΨΗΦΙΑΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ;

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
0-100 άτομα/ ημέρα	2	33,33%
101-200 άτομα/ ημέρα	0	0,00%
201 και άνω άτομα/ ημέρα	4	66,67%
ΣΥΝΟΛΟ	6	100,00%

Το μεγαλύτερο ποσοστό των ερωτηθέντων εργάζονται σε βιβλιοθήκες που έχουν μεγάλο αριθμό προσβασιμότητας ατόμων ανά ημέρα.

2. Βαθμολογήστε από το 1 μέχρι το 5 το επίπεδο εξυπηρέτησης της βιβλιοθήκης που εργάζεστε στα παρακάτω.

1. Όχι και τόσο καλή

2. Μέτρια

3. Καλή

4. Πολύ καλή

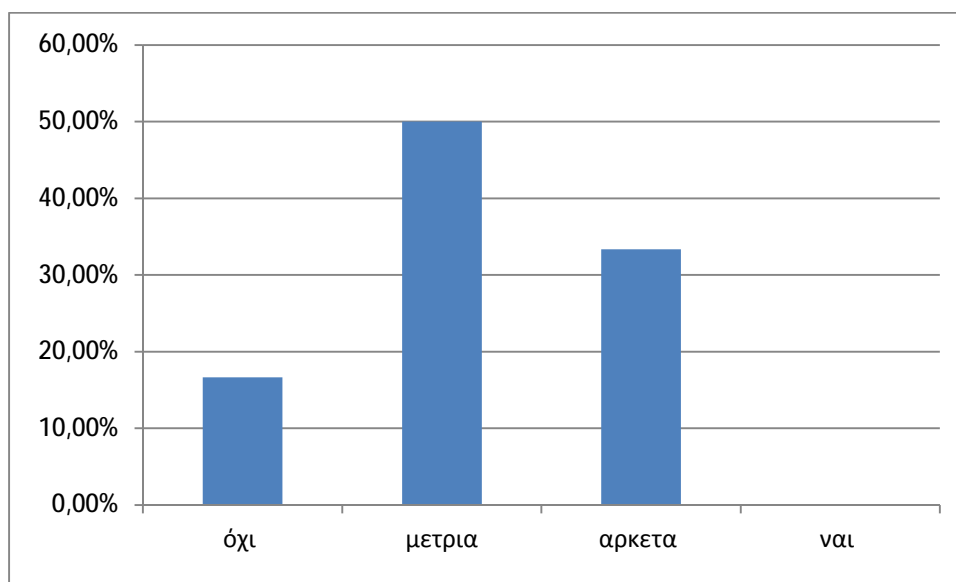
5. Άριστη

	1	2	3	4	5
Ηλεκτρονική Αναζήτηση	0	0	0	2	4
Σταθμοί Εργασίας για Πρόσβαση στο Ίντερνετ	0	0	0	0	6
Ιστότοπος Βιβλιοθήκης	0	0	0	4	2
Ηλεκτρονική Πρόσβαση στους Καταλόγους	0	0	0	2	4
Βάσεις Βιβλιογραφικών Δεδομένων	0	0	0	2	4

Είναι προφανές ότι οι βιβλιοθηκονόμοι έχουν αρκετά καλή έως άριστη εκτίμηση για τις παροχές της ψηφιακής βιβλιοθήκης.

3. Θεωρείται εκπαιδευμένους τους χρήστες με την ψηφιακή βιβλιοθήκη του ιδρύματος;

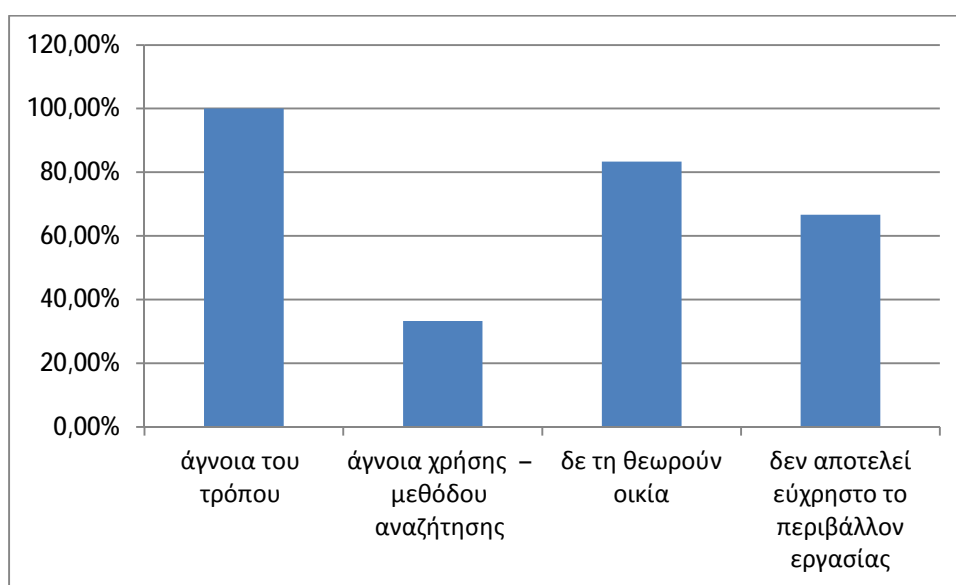
	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
όχι	1	16,67%
μέτρια	3	50,00%
αρκετά	2	33,33%
ναι	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ	6	100,00%

Είναι προφανές ότι οι βιβλιοθηκονόμοι δε θεωρούν αρκούντως εκπαιδευμένους τους χρήστες της ψηφιακής βιβλιοθήκης.

4. Για ποιο λόγο πιστεύεται ότι οι φοιτητές δε χρησιμοποιούν την ψηφιακή βιβλιοθήκη του ιδρύματος; (μπορείτε να επιλέξετε πλέων της μιας απάντησης)

	ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ
άγνοια του τρόπου	6	100,00%
άγνοια χρήσης – μεθόδου αναζήτησης	2	33,33%
δε τη θεωρούν οικία	5	83,33%
δεν αποτελεί εύχρηστο το περιβάλλον εργασίας	4	66,67%

Οι περισσότεροι βιβλιοθηκονόμοι θεωρούν ότι οι φοιτητές δε χρησιμοποιούν την ψηφιακή βιβλιοθήκη λόγο του ότι δε τη θεωρούν οικία, ενώ σε μικρότερο ποσοστό λόγο του ότι έχουν άγνοια του τρόπου χρήσης.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι βιβλιοθήκες αποτελούν οργανισμούς που παρέχουν πόρους, περιλαμβάνοντας εξειδικευμένο προσωπικό που έχει την ικανότητα να επιλέγει, να δομεί, να παρέχει πρόσβαση, να ερμηνεύει, να διανέμει, να διατηρεί και να εγγυάται τη διατήρηση των συλλογών των ψηφιακών έργων με την πάροδο του χρόνου έτσι ώστε να είναι εγκαίρως και οικονομικά διαθέσιμες για χρήση από μια ορισμένη κοινότητα ή σέτ κοινοτήτων.

Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες παρέχουν προνόμια μερικά εκ των οποίων είναι ισότιμη πρόσβαση, μειωμένα εμπόδια απόστασης, καταναμημένου πόρους και κατανομή περιεχομένου. Με τον όρο ψηφιακές βιβλιοθήκες δεν εννοούνται σε καμία περίπτωση απλώς ψηφιακές συλλογές. Παύει να έχει σημασία πλέον πού βρίσκεται το ψηφιακό περιεχόμενο γιατί όλες οι βιβλιοθήκες και τα συναφή ινστιτούτα θα πρέπει να συνεργάζονται μεταξύ τους για να το καταστήσουν παγκοσμίως προσβάσιμο. Οι ψηφιακές βιβλιοθήκες πρέπει να είναι βασισμένες στο περιεχόμενο, επικεντρωμένες στους χρήστες, πανταχού παρούσες, εστιασμένες στη διαχείριση περιεχομένου, βασισμένες σε πρότυπα και στις καλύτερες πρακτικές, αρχειοθετημένες και συντηρούμενες. Στην ουσία, η ψηφιακή βιβλιοθήκη μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποτεδήποτε, οπουδήποτε και από οποιονδήποτε, 24 ώρες την ημέρα, 7 ημέρες την εβδομάδα.

Γενικά, ο υποστηρικτικός ρόλος της ψηφιακής βιβλιοθήκης αφορά κυρίως στην πληροφοριακή υποστήριξη. Η λειτουργία της πληροφοριακής υποστήριξης της βιβλιοθήκης συμπεριλαμβάνει συγκεκριμένους και κοινά αποδεκτούς ρόλους, που θα μπορούσαν να καταγραφούν ως εξής:

§ Καθοδήγηση και βοήθεια των εκπαιδευόμενων για τη χρήση των συλλογών της βιβλιοθήκης.

§ Συμμετοχή στην εκπαιδευτική διαδικασία με κάθε εφικτό και χρήσιμο τρόπο.

§ Υποστήριξη και διάδοση της αναγνωστικής δραστηριότητας, της μελέτης και της έρευνας.

§ Συμμετοχή ή και διοργάνωση διαφόρων εκπαιδευτικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Συνοψίζοντας, θα καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι ο ρόλος της ψηφιακής βιβλιοθήκης πρέπει να είναι τόσο υποστηρικτικός όσο και ενεργητικός. Η βιβλιοθήκη παραμένει μια ισχυρή πηγή πληροφόρησης, μια δεξαμενή γνώσης που οφείλει να είναι δυναμική και σε κατάσταση εγρήγορσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Γαρουφάλλου, Εμμανουήλ (Οκτώβριος-Δεκέμβριος 2008α). Οι βιβλιοθήκες στο προσκήνιο με τις δράσεις Europeana και EuropeanaLocal, *Info-λόγιο: περιοδική έκδοση της βιβλιοθήκης του Τ.Ε.Ι. Σερρών*

Γαρουφάλλου, Εμμανουήλ (2008β). Ψηφιοποίηση πολιτιστικού περιεχομένου: παρουσίαση των δράσεων του Δικτύου EDL, του προγράμματος EuropeanaLocal και της Europeana (Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη), Στο 1ου Πανελλήνιο Συνέδριο Δημοτικών Βιβλιοθηκών: «*Η δυναμική και οι προοπτικές των Δημοτικών Βιβλιοθηκών στην Ελλάδα*», Ένωση Ελλήνων Βιβλιοθηκονόμων & Επιστημόνων Πληροφόρησης, Βιβλιοθήκη Δήμου Ηρακλείου Αττικής, υπό την αιγίδα του Υπουργείου Εσωτερικών και της ΤΕΔΚΝΑ, 4-5 Δεκεμβρίου 2008, Βιβλιοθήκη Δήμου Ηρακλείου Αττικής.

Μπώκος, Γεώργιος, *Εισαγωγή στην επιστήμη της πληροφόρησης*, Αθήνα: Παπασωτηρίου, 2001

Bley, R., 2000. NESLI: a successful national consortium. *Library Consortium Management: An International Journal*

Cepulkauskaitė, I., 2000. Creating E-books and E-Journals. In: *Courseware for Training of Trainers and Users on the Special Applications of Internet-based Services in the fields of Cultural Education*, Chapter 3, UNESCO.

Fragkou-Batsiou, A., Dervou-Xenidou, C., Korfiati, M., Tzedaki, S., 2000. The implementation of the CONSPECTUS method to the periodicals collections of six Greek Academic Libraries: Results. *Proceedings of the 9th Greek Conference of Academic Libraries*, Athens

Pesch, O.(2007). SUSHI: simplifying the delivery of usage statistics. *Learned Publishing*,

ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

Αργώ

<http://argo.ekt.gr>

Άρτεμις

<http://artemis.cslab.ece.ntua.gr>

Archive

<http://www.archive.gr/index.php>

Βιβλιοθήκη Ανώτατης Σχολής Καλών Τεχνών

<http://www.library.asfa.gr>

Βιβλιοθήκη Ινστιτούτου Πληροφορικής

<http://www.ics.forth.gr/library/material/online-bases-gr.html>

Βιβλιοθήκη Κολλεγίου Αθηνών – Κολλεγίου Ψυχικού

<http://www.haef.gr>

Γεννάδειος Βιβλιοθήκη

<http://www.ascsa.edu.gr/gennadius>

Εθνική Βιβλιοθήκη της Ελλάδος

<http://www.nlg.gr/>

Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης

<http://www.ekt.gr>

Εθνικό Τυπογραφείο

<http://www.et.gr>

Ελληνομνήμων

<http://efessos.lib.uoa.gr>

Εκπαιδευτική Πύλη του ΥΠΕΠΘ

<http://www.e-yliko.gr>

Ευώνυμος Οικολογική Βιβλιοθήκη

<http://www.evonymos.org/>

Ηλεκτρονικές Υπηρεσίες Βιβλιοθηκών ΕΚΠΑ

<http://www.lib.uoa.gr>

Μουσική Βιβλιοθήκη

<http://www.mmb.org.gr/Page/>

Μυριόβιβλος

<http://www.myriobiblos.gr>

«Νημερτής» Ψηφιακή Συλλογή του Πανεπιστημίου Πατρών

<http://hippotoe.lis.upatras.gr>

Σπουδαστήριο Νέου Ελληνισμού

<http://www.snhell.gr/library.html>

**«Σύγχρονη Ελληνική Ποίηση» του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου
Θεσσαλονίκης**

<http://genesis.ee.auth.gr>

Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας

<http://opac.tee.gr>

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Γυμνασίου Καστρίου

<http://gym-kastr.ark.sch.gr>

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Επιστήμης & Τεχνολογίας – ΕΚΤ

<http://www.ekt.gr/info-serv/diglib>

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Ιονίου Πανεπιστημίου

<http://iup.ionio.gr/>

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

<http://ultranet.lib.uoi.gr/digital>

Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου Κρήτης

<http://www.lib.uoc.gr>

HEAL-Link

<http://www.heal-link.gr/>